

Industrilandet Sverige

FOKUS INDUSTRI

Industrilandet Sverige

INDUSTRILANDET SVERIGE

Fokus industri: Rapport #1

Grafisk form: FamiljenPangea

Papper: Invercote CreaTo, Scandia 2000 White

Tryckeri: Ätta.45 Sverige AB, december 2014

ISO 12647-24. Miljömärkt tryckeri

Förord

År 2006 gick fackförbunden Industrifacket och Svenska Metallindustriarbetareförbundet samman. Svensk industri hade då gått starkt under många år med stora produktionsökningar och en produktivitetsutveckling i toppklass. Hösten 2008 kom finanskrisen och spelplanen ändrades. Industrin såg sitt djupaste produktionsfall under hela efterkrigstiden och många industriarbetare förlorade sina jobb. Den snabba produktionsuppgången därefter blev kortvarig och sedan 2011 har lågkonjunkturen som råder i omvärlden återigen satt stor press på industrin. Samtidigt har Sverige haft en borgerlig regering som för det mesta valt att titta åt ett annat håll.

Rapportens syfte är att ge en övergripande bild av svensk industris utveckling mellan 2006 och 2013 samt att undersöka vilka långsiktiga strukturförändringar som den dramatiska utvecklingen under perioden kan ha medfört. Det är frågor som har stor betydelse för hela Sverige. Industrin genererar jobb, både direkt i produktionen och indirekt genom köp av tjänster och produkter med ett allt större tjänsteinnehåll. Genom exporten skapas tillväxt som bygger den svenska välfärden. Gränser mellan olika sektorer blir allt mer svårdragna, vilket gör det tydligt att hela samhället är beroende av en stark och konkurrenskraftig industri.

Utmaningarna är många. Den svaga efterfrågan i omvärlden sätter press på svensk industri. Samtidigt finns frågetecken kring framtida investeringsutveckling och kompetensförsörjning, faktorer som är avgörande för att säkra svensk industris konkurrenskraft också framöver. Med ett starkt utbildningssystem, goda kommunikationer och satsningar på forskning finns goda möjligheter till detta. Det är något som är avgörande för hela Sveriges framtid.

Rapporten är skriven av Maja-Malin Ekelöf på IF Metalls utredningsenhet.

Stockholm i december 2014

Erica Sjölander, utredningschef

Innehåll

Förord	3
1 Inledning	7
2 Sammanfattning	8
2.1 Produktion	9
2.2 Produktivitet	9
2.3 Investeringar	10
2.4 Ägande	10
2.5 Växelkurs och arbetskraftskostnader	11
2.6 Export	11
2.7 Lönsamhet	12
2.8 Sysselsättning	12
3 Produktion	14
3.1 Svag industriproduktionsutveckling ...	15
3.2 ... men växande tjänsteproduktion	16
3.3 Mindre svängningar i europeisk industri	18
3.4 Trög utveckling i flera branscher	19
3.5 Minskad dominans för västsvensk industri	27
4 Produktivitetsutveckling	32
4.1 Svag produktivitetsutveckling senare år ...	33
4.2 ... men stark i internationell jämförelse	34
5 Investeringar	36
5.1 Ökar eller minskar investeringarna?	37
5.2 FoU minskar som andel av BNP	40
5.3 Stora branschvisa skillnader	42
6 Ägande	44
6.1 Ökat utländskt ägande	45
6.2 Utländskt ägande vanligt i storföretag	46
6.3 Störst andel utlandsägt i olje-, kemi- och läkemedelsindustrin	47
6.4 Ökat utländskt aktieägande i svenska företag	48

7	Växelkurs	50
7.1	Rekordstark krona under senare år	51
8	Arbetskraftskostnader	54
8.1	Lägst ökningar inom tysk industri	55
8.2	God kostnadsmässig konkurrenskraft	56
9	Export	58
9.1	Fortsatt svag varuexportutveckling	59
9.2	Gruvindustrins export har ökat mest	60
9.3	Ändrade handelsmönster	61
9.4	Tappade marknadsandelar	62
9.5	Stabilt bytesförhållande	64
9.6	Halverat handelsbalansöverskott	65
10	Lönsamhet och vinst	68
10.1	Djup nedgång i och med finanskrisen	69
10.2	Sämst lönsamhet inom fordons- och stål- och metallindustrin	72
11	Sysselsättning	74
11.1	Sysselsättningen sjunker	75
11.2	Medlemmar i arbete har minskat	77
11.3	Svagare sysselsättningsutveckling än EU	77
11.4	Gruvindustrin enda bransch som växt	80
11.5	Sysselsättningsminskningar över hela landet	81
12	Sammanfattande kommentarer	84
	Appendix	88

1

Inledning

Från och med mitten av 1990-talet utvecklades svensk industri starkt. Bortsett från ett produktionsfall i samband med it-krisen i början av 2000-talet pekade produktionskurvan uppåt för varje år. Också produktivitetstillväxten utmärkte sig och i en jämförelse med några viktiga konkurrentländer hade svensk industri i princip högst genomsnittlig produktivitetstillväxt per år mellan 2000 och 2006. Det går att tala i termer av en reindustrialisering av ekonomin. Sverige kunde dra nytta av en framgångsrik utrikeshandel med en varuexport som ökade för varje år. Samtidigt var globaliseringen av svensk industri tydlig med många företag integrerade i globala värdekedjor.

Sedan 2006 har svensk industri genomgått stora förändringar. Sverige gick från stark högkonjunktur till att, hösten 2008, falla ned i en finanskris som drabbade industrin mer än någon annan sektor. Efter knappt två år på botten vändes efterfrågan upp nästan lika hastigt som den försvann för att 2011 gå in i det vänteläge som svensk industriproduktion ännu befinner sig i.

Denna rapport syftar till att ge en övergripande bild av svensk industris utveckling från 2006 och fram till i dag. I rapporten undersöks industrin som helhet, men tyngdpunkten läggs på de industribranscher där IF Metall har sina medlemmar. Tanken är att beskriva hur svensk industri påverkats av den långdragna lågkonjunkturen i omvärlden och att undersöka vilka långsiktiga strukturförändringar som den dramatiska utvecklingen under perioden kan ha medfört. Det är troligen för tidigt att dra några entydiga slutsatser, men flera förändringar finns trots allt i statistiken vilka pekar på viktiga utmaningar som svensk industri måste tackla för att klara framtida konkurrenskraft, tillväxt och välfärd.

2

Sammanfattning

2.1 Produktion

Produktionsutvecklingen inom svensk industri låg på i genomsnitt 6 procent per år från mitten av 1990-talet och fram till 2007. När finanskrisen kom drabbades industrin hårt och produktionen minskade med 17 procent i löpande priser under 2008 och 2009. Detta är unikt under hela efterkrigstiden. Finanskrisens slag mot industriproduktionen verkar ha stärkt en pågående trend mot lägre produktionsökningstakt inom svensk industri. Trots en stark produktionsutveckling under 2000-talet och fram till finanskrisen kunde den inte mäta sig med 1990-talets produktionsexpansion. Också industriproduktionen som andel av BNP har minskat sedan början av 2000-talet. Under samma period har tjänsteproduktionen ökat stadigt. Skillnaden i utveckling mellan sektorerna kan delvis förklaras av att industrin både är mer konkurrensutsatt och mer konjunkturkänslig. Ytterligare en viktig aspekt är att tjänstesektorns produktion i många fall är nära sammankopplad med industrins. Tjänstesektorn säljer tjänster direkt till industrin och många av industrins produkter får ett allt större tjänsteinnehåll. Industrin har därmed en indirekt produktions- och sysselsättningseffekt som bör beaktas.

Sedan 2006 har produktionsutvecklingen inom svensk industri över lag varit svagare än i jämförbara länder. Det kan delvis hänföras till att svensk industri till stor del består av branscher som producerar insats- och investeringsvaror, produkttyper som är mycket konjunkturkänsliga. Det är tydligt att produktionsutvecklingen i många av branscherna följer konjunkturen. Inom både stålindustrin och personbilsindustrin råder dessutom global överkapacitet varför utvecklingen där också bör betraktas som strukturförändringar.

2.2 Produktivitet

Svensk industris produktivitetstillväxt var länge bland de högsta i den industrialiserade världen. Mellan 2000 och 2006 såg svensk industri en genomsnittlig produktivitetsökning på drygt 7 procent årligen. Under åren därefter har produktivitetstillväxten fluktuerat mycket. I jämförelse med utvecklingen i andra jämförbara länder har den genomsnittliga svenska produktivitetstillväxten dock varit stark under hela 2000-talet.

2.3 Investeringar

Industrins investeringar minskade kraftigt under finanskrisen, men ökade i löpande priser mellan 2006 och 2012 från 148 miljarder kronor till 165 miljarder kronor. Mellan 2009 och 2012 ökade dock tillverkningsindustrins ned- och avskrivningar med mer än nyinvesteringarna under tre av fyra år, vilket innebar att kapitalstocken minskade. Sammanlagt handlade det om en minskning på ungefär 10 miljarder kronor. Man kan också titta på kapitalstockens utveckling i relation till produktionen, dvs. investeringskvoten. I början av 2000-talet syntes ett tydligt trendbrott i investeringsutvecklingen där förädlingsvärdet inte återinvesterades i produktionen på samma sätt som under 1990-talet. Således började investeringskvoten sjunka. I och med den inbromsning i produktionen som skedde i samband med finanskrisen 2008–2009 bröts trenden med en minskande investeringskvot och mellan 2006 och 2012 ökade i stället investeringskvoten med ungefär 11 procent. Vart investeringskvotens utveckling tar vägen när konjunkturen så småningom vänder och produktionen återigen ökar återstår att se.

Investeringsutvecklingen inom de olika industribranscherna skiljer sig åt både vad gäller investeringscykler och vilka strukturella faktorer som påverkar. Elektronikindustrin satsar otvivelaktigt mest på investeringar, följt av fordonsindustrin samt olje-, kemi- och läkemedelsindustrin. Den mest dramatiska investeringsökningen under perioden har skett inom gruvindustrin.

Enbart sett till industrins investeringar i forskning och utveckling (FoU) skedde mellan 2000 och 2012 en ökning i löpande priser med 14 procent, men en minskning som andel av BNP med en dryg fjärdedel. I dag lägger Sverige totalt en relativt stor andel av BNP på FoU i jämförelse med EU- och OECD-genomsnittet. Men medan andelen fallit här ser den ut att öka i OECD och EU i stort. Svensk industri är beroende av företagssektorn och storföretagen när det kommer till denna typ av investeringar, men den internationella konkurrensen om dessa investeringar är stor. När något av storföretagen väljer att omfördela sina FoU-investeringar till något annat land får det stora konsekvenser för de totala nivåerna av FoU-investeringar i svensk industri.

2.4 Ägande

Det utländska ägandet ser ut att öka inom svensk industri. Fortfarande 2010 utgjorde de utlandsägda arbetsställena dock bara strax över 7 procent av det totala antalet arbetsställena. Däremot arbetade över 36 procent av de industrianställda på utländskt ägda arbetsställena. Det vittnar om att utlandsägda företag utgörs av en stor andel arbetsställena med många anställda. Andelen utländskt ägda arbetsställena är störst inom olje-, kemi- och läkemedelsindustrin samt inom fordonsindustrin.

2.5 Växelkurs och arbetskraftskostnader

Växelkurs och arbetskraftskostnader är två viktiga variabler i att bestämma industrins konkurrenskraft. En stark krona eller höga arbetskraftskostnadsökningar kan påverka konkurrenskraften negativt och tvärtom. Den svenska kronan försvagades kraftigt under finanskrisen. År 2012–2013 stärktes den dock till nivåer som i relation till valutakursutvecklingen de senaste 20 åren är mycket höga. Vad gäller de genomsnittliga arbetskraftskostnadsökningarna så låg de i Sverige strax över medianen, i jämförelse med några av våra viktigaste konkurrentländer mellan 2006 och 2013. Utvecklingen av arbetskraftskostnaden per producerad enhet, har däremot varit mycket konkurrenskraftig under hela 2000-talet. Det kan kopplas till den starka produktivitetsutvecklingen som rått inom svensk industri.

2.6 Export

En väl fungerande export är viktig för såväl svensk industri som ekonomi. Den svenska varuexporten har dock inte tagit fart efter det djupa efterfrågefallet i samband med finanskrisen. Även här har utvecklingen sett olika ut för olika branscher. I procentuella termer och löpande priser ökade gruvindustrins export mellan 2006 och 2013 med 56 procent. Samtidigt stod fordonsindustrin för den kraftigaste exportminskningen på 19 procent.

Våra viktigaste exportmarknader ligger i närområdet med Norge, Danmark, Finland, Tyskland och Storbritannien i topp. Asien som marknad har dock blivit allt viktigare för svensk industriexport och exporten dit var drygt 2 procentenheter större 2013 än i jämförelse med 2006. Exporten till Nordamerika och USA har i stället minskat.

Sverige har tappat marknadsandelar varje år under perioden 2006 till 2013, med undantag för 2011. Det är en del i en bredare global trend där länder i väst tappar marknadsandelar till tillväxtländerna. Tyskland avviker dock med en mer positiv utveckling under perioden. Vad gäller bytesförhållandet, vad Sverige får betalt för sin export jämfört med vad importen kostar, så har det inte ändrats nämnvärt under perioden 2006 till 2013. Sett till hela 2000-talet har dock en tydlig försämring skett.

Den svenska bytesbalansen har gett ett kraftigt överskott i över 15 års tid, men sammansättningen har förändrats mycket bara under de senaste åtta åren. År 2006 utgjorde varuhandeln den klart största delen av bytesbalansen, men fram till 2013 halverades i princip varuandelen. Mellan 2006 och 2013 försämrades handelsnettot i alla branscher förutom stål- och metallindustrin. Det betyder att importen ökat mer, eller minskat mindre, än exporten i majoriteten av branscherna under perioden.

2.7 Lönsamhet

Under finanskrisen minskade lönsamheten inom svensk industri kraftigt. Sett till rörelsemarginalen och nettomarginalen var dock påverkan på lönsamheten något mildare under 2009 års finanskris än under konjunkturedgången i början av 2000-talet. Detta trots att produktion och export föll betydligt djupare under finanskrisen. Sett till branscher utmärker sig gruvindustrin och olje-, kemi- och läkemedelsindustrin med relativt sett höga rörelsemarginaler mellan 2006 och 2013. Det motsatta gäller fordonsindustrin och stål- och metallindustrin som båda såg negativa rörelsemarginaler för 2009.

2.8 Sysselsättning

Den direkta sysselsättningen inom industrin har minskat med 163 000 jobb sedan 2000. Det är främst tre orsaker som ligger bakom utvecklingen. För det första avspeglas det i ett ökat globalt konkurrenstryck som ställer krav på rationaliseringar, för det andra ökar användningen av inhyrd personal och för det tredje handlar det om en fortsatt outsourcing av tjänster kopplade till produktionen.

Sysselsättningsutvecklingen i svensk industri har under hela perioden mellan 2006 och 2013 varit svagare än i många jämförbara länder. Sett till branscher har antalet anställda minskat överallt utom inom gruvindustrin.

3

Produktion

3.1 Svag industriproduktionsutveckling ...

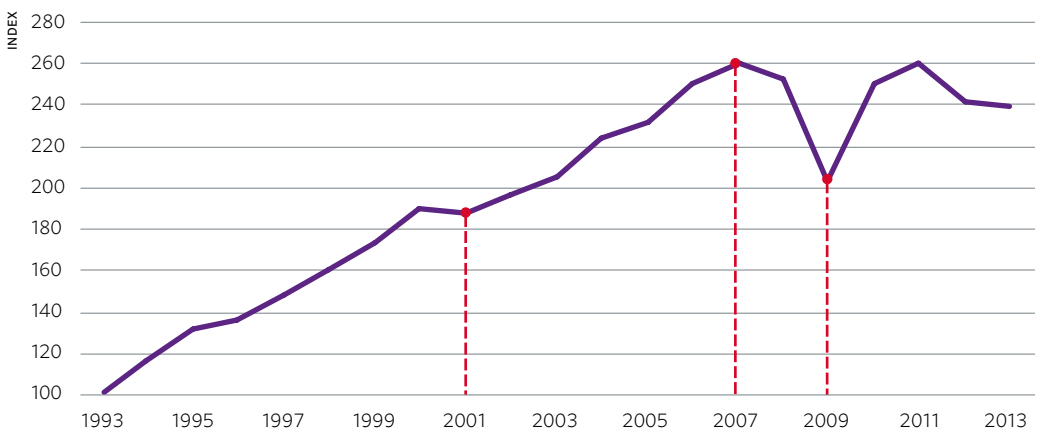
Industrin står för en knapp femtedel av Sveriges BNP och industriproduktionens utveckling har således stor betydelse för landets ekonomi och tillväxt. De senaste åren har varit svåra för svensk industri och står i skarp kontrast till den starka produktionsutveckling som rådde perioden dessförinnan (se diagram 3.1). Mellan 1993 och 2007 mer än fördubblades industriproduktionen i löpande priser¹ med en ökningstakt på i genomsnitt 6 procent årligen. Det är en utveckling som bara kan jämföras med 1960-talets produktionsexpansion. I början drevs ökningen främst av elektronikindustrin med telekomindustrin i spetsen, men i samband med it-krisen 2001 föll produktionen inom branschen dramatiskt. Det skedde samtidigt en avmattning i produktionsutvecklingen för industrin som helhet. År 2002 steg produktionen återigen och 2007 nåddes en topp med en produktion värd drygt 615 miljarder kronor i löpande priser.

När finanskrisen kom drabbades industrin hårt. Ett drastiskt produktionsfall inleddes under hösten 2008 och svensk industriproduktion kom under 2008 och 2009 att minska med 17 procent i löpande priser. Det motsvarar ungefär 104 miljarder kronor. Under 2010 steg produktionen återigen snabbt för att 2011 närma sig nivåerna innan krisens början. Den globala återhämtningen har dock dragit ut på tiden och internationell efterfrågan är svag. Det har påverkat den för svensk industri så viktiga utrikeshandeln. Under 2012 och 2013 minskade

¹ Med löpande priser menas att prisförändringar inte är inräknade. En ökning av produktionen i löpande priser är därmed även kopplad till inflationen.

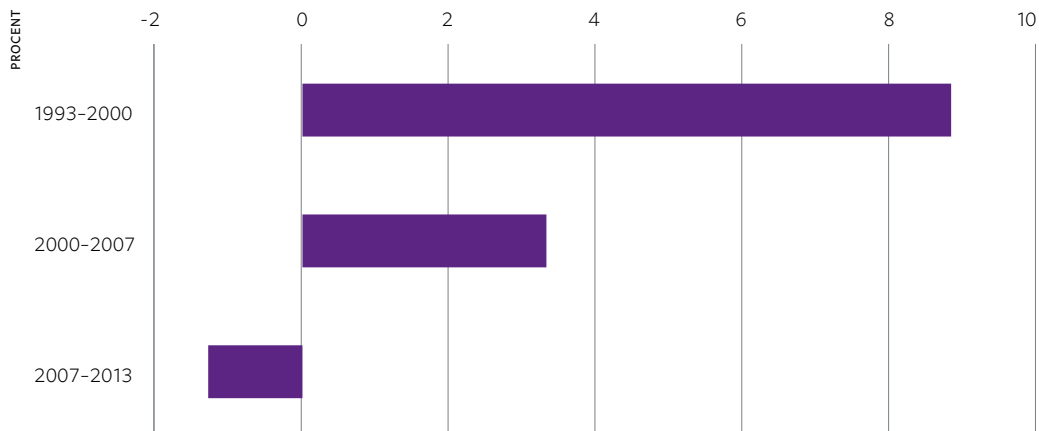
² Produktionen redovisas i form av förädlingsvärde, dvs. bruttoproduktionsvärde minus insatsförbrukning.

DIAGRAM 3.1 INDUSTRIPRODUKTIONSUTVECKLINGEN, LÖPANDE PRISER²

Källa: SCB Nationalräkenskaper och egna beräkningar

DIAGRAM 3.2 ÅRLIG GENOMSNITTLIG PRODUKTIONSÖKNING, LÖPANDE PRISER

Källa: SCB Nationalräkenskaper och egna beräkningar

således de svenska produktionsnivåerna återigen. Samtidigt har utvecklingen inom andra sektorer gjort att Sveriges BNP fortsatt att växa. Det har lett till att industriproduktionen som andel av BNP minskat under perioden. Mellan 2000 och 2008 låg andelen på i genomsnitt 21 procent, men den har sedan dess sjunkit med 3 procentenheter. Mellan 2009 och 2013 låg andelen således på i genomsnitt 18 procent³.

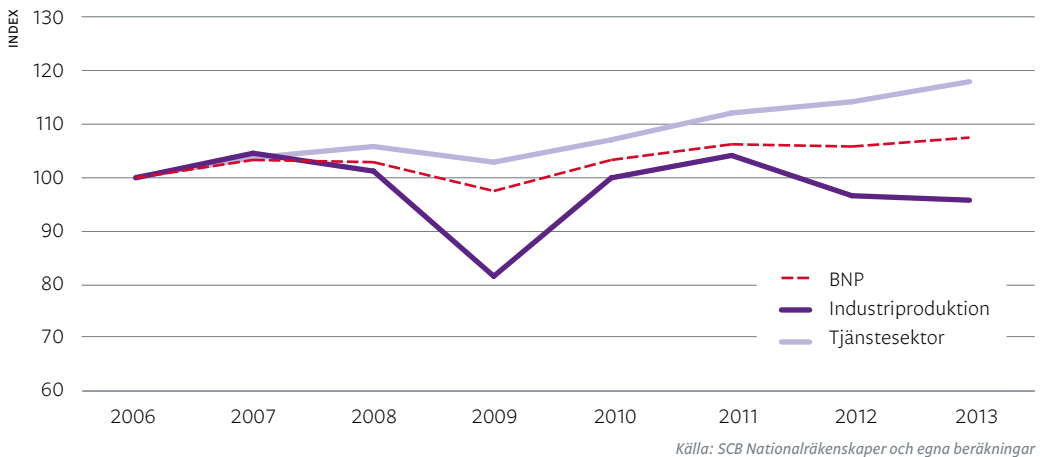
³ Räknat som industriproduktion som andel av BNP till baspris.

De stora svängningarna i svensk industriproduktion mellan 2006 och 2013 kan till stor del förklaras av finanskrisen och dess efterverkningar. Redan innan dess verkar dock ökningstakten av svensk industriproduktion ha minskat. Diagram 3.2 visar att den årliga genomsnittliga produktionsutvecklingen mellan 2000 och 2007, trots att den var stark, låg mer än 5 procentenheter lägre än den utveckling som sågs på 1990-talet. Också om effekten av it-krisen räknas bort var 1990-talets produktionsökning betydligt starkare.

3.2 ... men växande tjänsteproduktion

Finanskrisen slog betydligt hårdare mot industrin än mot tjänsektorn. Medan utvecklingen inom industrin gått trögt, också under de senaste årens lågkonjunktur, har tjänsektorn i stället fortsatt att expandera (se diagram 3.3). Industrins utveckling i förhållande till tjänsektorn har flera delförklaringar. Till att börja med verkar industrin på en global marknad och är således mer konkurrensutsatt. Vidare är industrin jämförelsevis mer konjunkturkänslig än tjänsektorn. Svensk industriproduktion består till stor del av investerings- och insatsvaror, inköp som ofta skjuts på framtiden i tider av lågkonjunktur. Viljan att investera går ned när framtidsutsikterna är osäkra och dessutom minskar, i tider av svag ekonomisk utveckling, möjligheten att få ett lån på banken för att förverkliga en investering. Det minskar i sin

DIAGRAM 3.3 INDUSTRIN OCH TJÄNSTESEKTORNS UTVECKLING I FÖRHÅLLANDE TILL BNP

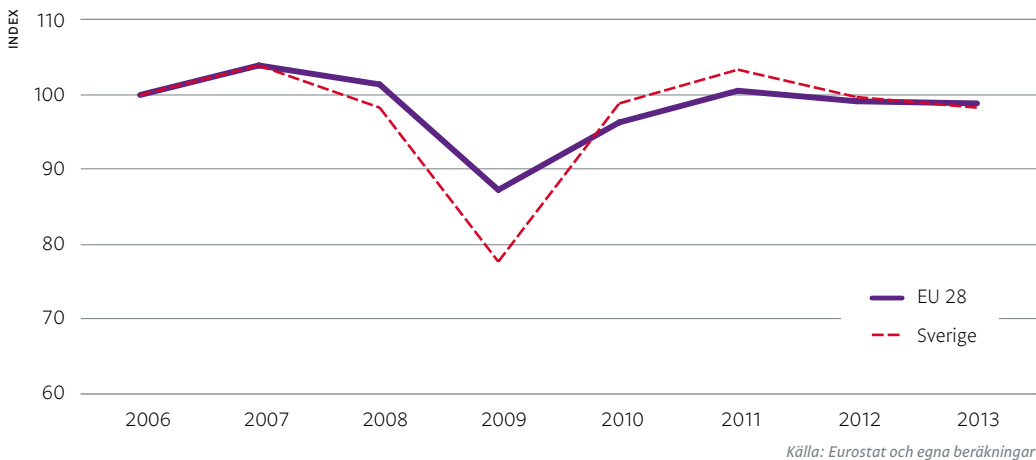

tur företagens efterfrågan på insatsvaror. Finanskrisen och dess följder slog därmed hårt mot efterfrågan på svenska industrivaror, både på den inhemska marknaden och på exportmarknaderna. Den uppdelning som görs här mellan industri och tjänstesektor är dessutom inte helt rättvisande. Det går inte att dra en tydlig gräns dem emellan. Faktum är att en avsevärd del av produktionen inom tjänstesektorn är beroende av industrins utveckling, dels handlar det om att industriföretag i allt högre utsträckning lägger ut verksamhet som tidigare producerades internt inom företaget på externa tjänsteföretag, dels om att industrin skapar allt fler tjänster kring sina produkter för att på så vis öka produktionens värde. Exempelvis ökade tjänsteandelen i varuproduktionen i EU:s medlemsstater med i genomsnitt dryga 2 procent mellan 2000 och 2009⁴. Det finns alltså en stark koppling mellan sektorerna där produktionen inom tjänstesektorn inte skulle ha kunnat öka lika mycket utan en livskraftig industri. Den nära kopplingen syns även på medlemsföretagen i industrins största arbetsgivareförbund, Teknikföretagen. År 2012 klassades där 25 procent av medlemsföretagen som tjänsteföretag.⁵

⁴ Enligt EU Industrial Structure Report 2013.

⁵ Enligt Industrins Ekonomiska Råd, Inför 2013 års avtalsrörelse, oktober 2012.

DIAGRAM 3.4 PRODUKTION I TILLVERKNINGSINDUSTRI, SVERIGE OCH EU 28

3.3 Mindre svängningar i europeisk industri

Svensk industriproduktion utvecklades starkt i internationell jämförelse under åren som föregick finanskrisen. År 2007 blev vändpunkten för den svenska produktionskurvan och mellan 2008 och 2009 föll industriproduktionen djupare än i flera andra jämförbara länder. Återhämtningen mellan 2009 och 2011 var däremot starkare, men efter det har de svenska produktionsvolymerna återigen minskat i en snabbare takt. I exempelvis EU har produktionen i stället snarare stagnerat sedan 2011 (se diagram 3.4). En viktig aspekt av industrins struktur är dess sammansättning av olika branscher med olika efterfrågemönster. Detta har en stark påverkan på industriproduktionsutvecklingen. Att produktionssvängningarna ter sig större inom svensk industri än i de länder som vi jämfört med är således ett tecken på att svensk industriproduktion är relativt mer konjunkturkänslig.

Tysk industri har sedan produktionsfallet i samband med finanskrisen sett en relativt stark utveckling och Tyskland har under senare år setts som ett föregångsland på industriområdet (se diagram 3.5). Inom såväl brittisk som fransk industri har produktionsutvecklingen varit svagare och produktionssvängningarna mindre. Sedan 2011 är trenden svagt nedåtgående för båda dessa länder. Både norsk och dansk industriproduktion har följt en uppåtgående trend sedan finanskrisen 2009 (se diagram 3.6). Den norska utvecklingen kan kopplas till bibehållen efterfrågan på norsk export av framför allt olja och gas, men också exempelvis fisk och kemiska produkter. För Danmark handlar det bland annat om att en stor del av landets export består av läkemedel och livsmedel, varor som inte är så konjunkturkänsliga. Finlands industriproduktion i form av skog, stål och telekomprodukter dras med stora strukturproblem, vilket kan förklara finsk industris negativa utveckling under perioden.

DIAGRAM 3.5 PRODUKTION I TILLVERKNINGSINDUSTRIEN, TYSKLAND, FRANKRIKE OCH STORBRIANNIEN

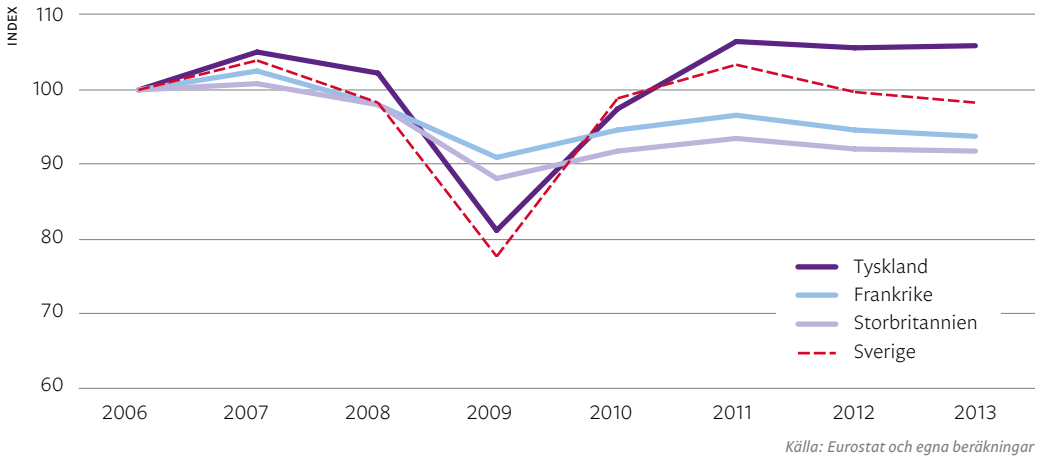
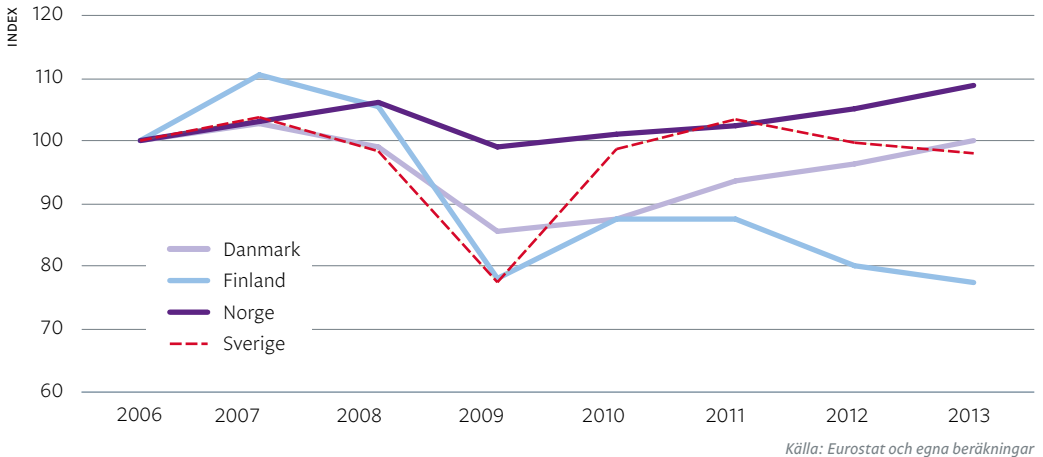

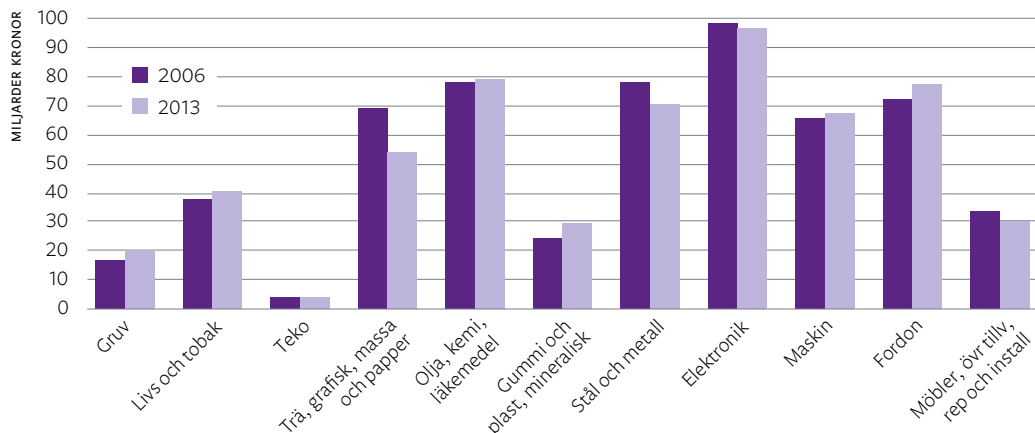
DIAGRAM 3.6 PRODUKTION I TILLVERKNINGSINDUSTRIEN, NORDEN

3.4 Trög utveckling i flera branscher

Olika branscher är olika känsliga för konjunkturförändringar, vilket haft stor betydelse för produktionsutvecklingen under perioden 2006 till 2013. Dessutom har valutakursens förändringar olika påverkan på branscherna. I insatsvaruindustrin där produktion och export innehåller en låg andel importerade insatsvaror slår en stark valuta hårt mot export och lönsamhet. År 2012–2013 var kronan mycket stark, vilket bidrog till en produktionsnedgång för flera företag. I en mer högteknologisk bransch, som importerar många insatsvaror, blir konsekvenserna inte lika stora då den billigare importen bidrar till att mildra effekterna på företaget.

DIAGRAM 3.7 PRODUKTIONSUTVECKLING BRANSCHVIS⁶, LÖPANDE PRISER

Källa: SCB Nationalräkenskaper

⁶ Se appendix I för branschindelningen som används i rapporten.

Diagram 3.7 visar industriproduktionen i löpande priser 2006 och 2013. Mellan dessa år skedde stora procentuella produktionsökningar inom gummi-, plastvaru- och mineralisk industri samt inom gruvindustrin. Också fordonsindustrin ökade sin produktion i löpande priser. Samtidigt såg såväl stål- som tekoindustrin stora procentuella produktionsminskningar under perioden. I detta avsnitt följer en mer ingående genomgång av de branscher där IF Metall organiserar medlemmar.

Gruvindustrin har utvecklats starkt sedan 2006. Mellan 2006 och 2013 ökade produktionen i löpande priser med nära en femtedel, medan den minskade med drygt 2 procent i industrin som helhet. Under periodens toppår, 2010–2011, låg produktionen ungefär 66 procent högre i löpande priser än 2006 (se diagram 3.8). Ökning av efterfrågan på mineraler och gruvprodukter har gett industrin högre lönsamhet, möjlighet till prisökningar och därmed till expansion. LKAB, Boliden och Zinkgruvan är de tre största företagen inom svensk gruvindustri.

Tekoindustrin har under en längre tid minskat sin produktionsvolym. Mellan 2006 och 2013 låg minskningen på ungefär 15 procent. I och med att svensk tekoindustri är relativt liten i jämförelse med andra branscher motsvarade minskningen bara drygt 0,7 miljarder kronor. Flest medlemmar i IF Metall återfinns i företaget Albany International, en underleverantör till pappersindustrin.

TABELL 3.1 GRUVINDUSTRIN, 2012

Anställda	9 100
Nettoomsättning, mkr	47 340
Produktion som andel av industrin	4 %
Produktion som andel av BNP	0,72 %

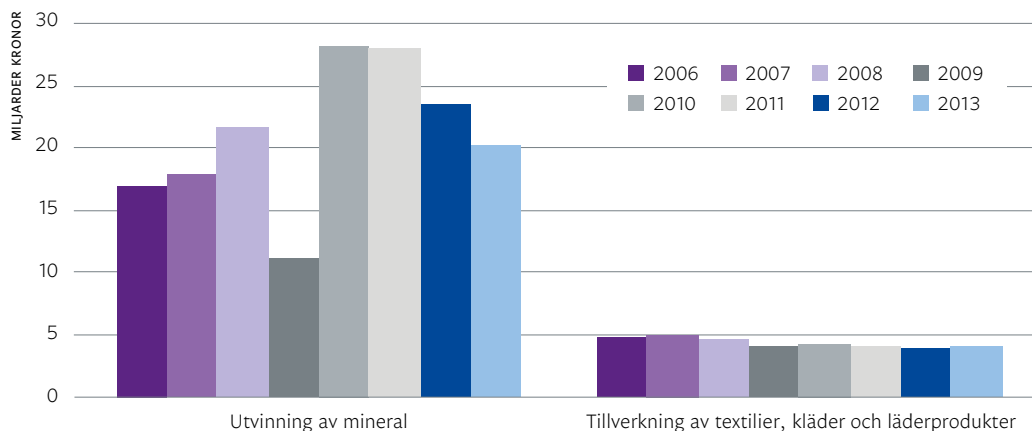
Källa: SCB och egna beräkningar

TABELL 3.2 TEKINDUSTRIN, 2012

Anställda	6 500
Nettoomsättning, mkr	10 440
Produktion som andel av industrin	0,68 %
Produktion som andel av BNP	0,12 %

Källa: SCB och egna beräkningar

DIAGRAM 3.8 PRODUKTION I GRUV- OCH TEKINDUSTRIN

Källa: SCB Nationalräkenskaper

TABELL 3.3 OLJE-, KEMI- OCH LÄKEMEDELSINDUSTRIN, 2012

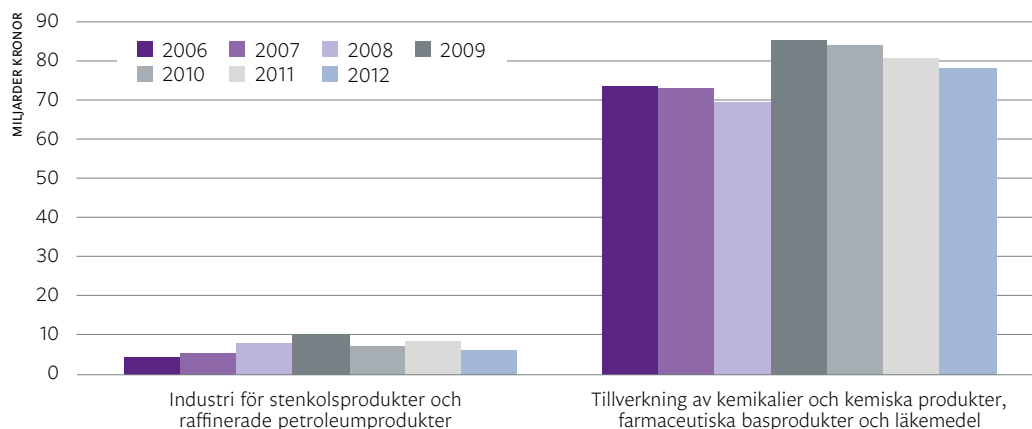
Anställda	33 200
Nettoomsättning, mkr	267 050
Produktion som andel av industrin	14,6 %
Produktion som andel av BNP	2,61 %

Källa: SCB och egna beräkningar

Mellan 2006 och 2009 mer än fördubblades produktionen inom oljeindustrin såväl i volym som i löpande priser (se diagram 3.9). Sedan dess har produktionen varierat kraftigt, men sett över hela perioden 2006–2013 ökade ändå produktionen med 36 procent eller 1,7 miljarder kronor. I Sverige består industrin av oljeraffinaderier vars produktion och lönsamhet är beroende av storleken på raffineringsmarginalerna, dvs. skillnaden på priset på råolja och raffinerad olja. Preem är det största företaget inom svensk oljeindustri, med cirka 80 procent av den svenska raffinaderikapaciteten.

Utvecklingen inom industrin för kemikalier och läkemedel var även den god under perioden. I samband med finanskrisen, när de flesta andra branscher såg sitt djupaste produktionsfall, ökade produktionen här i stället med ungefär en fjärdedel (se diagram 3.9). Denna utveckling till trots har svensk läkemedelsindustri under hela 2000-talet minskat i omfattning, sett till sysselsättning, export och investeringar i FoU. Inom branschen återfinns företag som exempelvis Akzo Nobel, Fresenius Kabi och Astra Zeneca.

DIAGRAM 3.9 PRODUKTION INOM OLJE-, KEMI- OCH LÄKEMEDELSINDUSTRIN

Källa: SCB Nationalräkenskaper

TABELL 3.4 GUMMI- OCH PLASTVARUINDUSTRIEN OCH INDUSTRI FÖR ICKE-METALLISKA MINERALISKA PRODUKTER, 2012

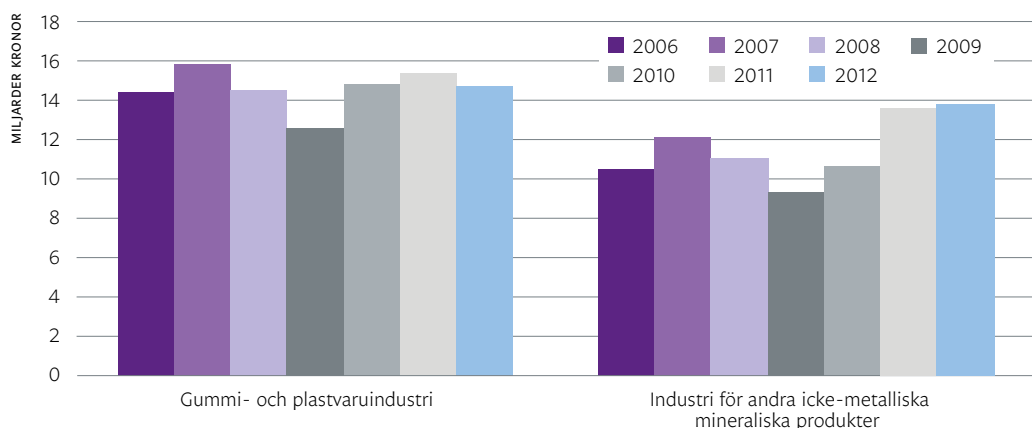
Anställda	36 400
Nettoomsättning, mkr	92 100
Produktion som andel av industrin	5,2 %
Produktion som andel av BNP	0,93 %

Källa: SCB och egna beräkningar

Produktionen inom industrin för icke-metalliska mineraliska produkter expanderade stort under perioden med nästan 5 miljarder kronor i löpande priser eller cirka 47 procent (se diagram 3.10). Högst låg produktionen 2012 vilket skiljer sig från mönstret i andra branscher där den tröga ekonomiska utvecklingen under 2012–2013, i de flesta fall, i stället lett till produktionsminskningar. Inom branschen produceras exempelvis produkter till byggnadsindustrin av företag som Saint-Gobain och Strängbetong. Ökningen inom gummi- och plastvaruindustrin under samma period var mer modest på 2 procent i löpande priser. Inom branschen verkar bland andra företagen Trelleborg AB och Nolato.

Produktionen inom stålindustrin minskade kraftigt under finanskrisens värsta år, 2009 (se diagram 3.11). Stål- och metallverken gick från att 2007 ha en produktion värd drygt 40 miljarder kronor i löpande priser till att under 2009 i stället ha en produktion värd bara cirka 14,8 miljarder kronor, en minskning på 64 procent. Sett över perioden 2006 till 2012 minskade produktionen med en fjärdedel. Inom branschen återfinns storföretag som SSAB, Boliden, Ovako och Outokumpu.

DIAGRAM 3.10 PRODUKTION INOM GUMMI-, PLAST- OCH MINERALISK INDUSTRI

Källa: SCB Nationalräkenskaper

TABELL 3.5 STÅL- OCH METALLINDUSTRIN, 2012

Anställda	102 400
Nettoomsättning, mkr	248 310
Produktion som andel av industrin	12,6 %
Produktion som andel av BNP	2,3 %

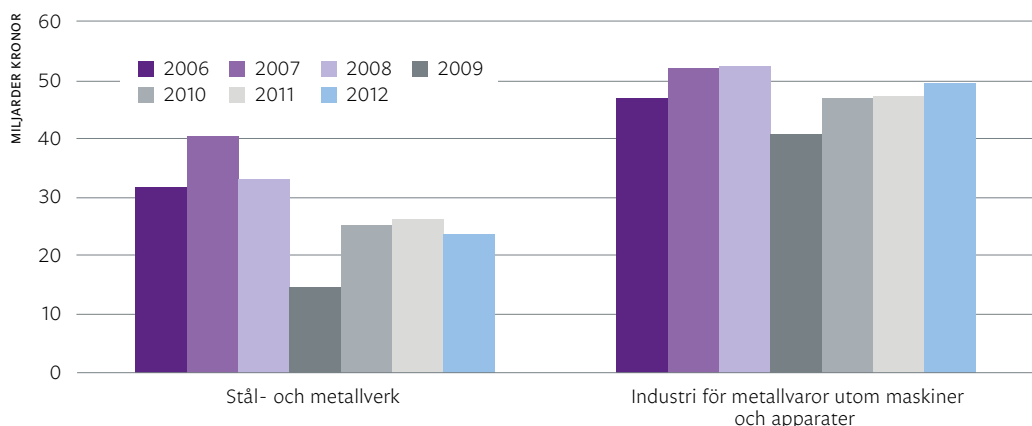
Källa: SCB och egna beräkningar

Metallvaruindustrin föll också djupt under krisen, starkt påverkad av utvecklingen inom fordonsindustrin dit många komponenter levereras. År 2012 hade dock en återhämtning skett och produktionen i löpande priser låg 6 procent högre än under 2006. Sandvik AB och Assa Abloy är två av många företag inom branschen.

Problemen för stålindustrin är inte unika för Sverige utan delas av många länder i och med den överkapacitet som råder på världsmarknaden. När full kapacitet inte kan utnyttjas slås industrins fasta kostnader ut på färre producerade enheter vilket leder till lägre vinstmarginaler. Enligt bedömningar kommer efterfrågan på stål också fortsättningsvis att ligga lägre än produktionskapaciteten⁷. Att svensk stålproduktion är nischad mot mer högkvalitativt stål kan vara en fördel gentemot andra länders stålindustri när konjunkturen väl tar fart igen. Samtidigt har stålsorter med högt förädlingsvärde haft sämre lönsamhet än bulkstål under hela 2000-talet till följd av hårdare konkurrens, en mindre marknad och högre investeringskrav.

7 Se Tillväxtanalys:
Den europeiska stålindustrin
– Svag återhämtning men lång
väg att vandra, 2013.

DIAGRAM 3.11 PRODUKTION INOM STÅL- OCH METALLINDUSTRIN

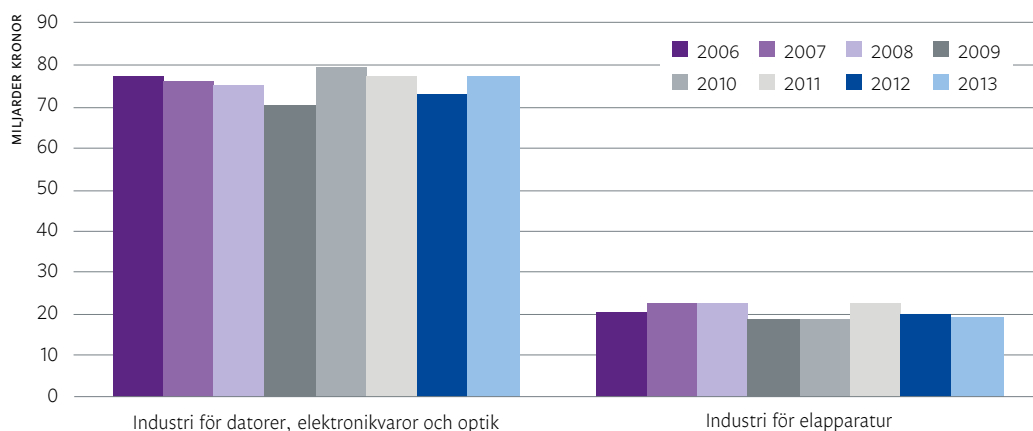
Källa: SCB Nationalräkenskaper

TABELL 3.6 ELEKTRONIKINDUSTRIN, 2012

Anställda	60 400
Nettoomsättning, mkr	194 660
Produktion som andel av industrin	16 %
Produktion som andel av BNP	2,9 %

Källa: SCB och egna beräkningar

DIAGRAM 3.12 PRODUKTION INOM ELEKTRONIKINDUSTRIN

Källa: SCB Nationalräkenskaper

Produktionen inom elektronikindustrin minskade svagt under perioden. Industrin för elapparaturl, där exempelvis ABB verkar, krympte med 7 procent mellan 2006 och 2013, medan industrin för elektronikvaror och optik, dit Ericsson räknas, låg kvar på samma nivå (se diagram 3.12). Att bestämma utvecklingen av produktionsvärde i högteknologiska branscher är dock problematiskt i och med att prisutvecklingen är svår att uppskatta och att de ständiga kvalitetsförbättringar som sker är svåra att mäta.

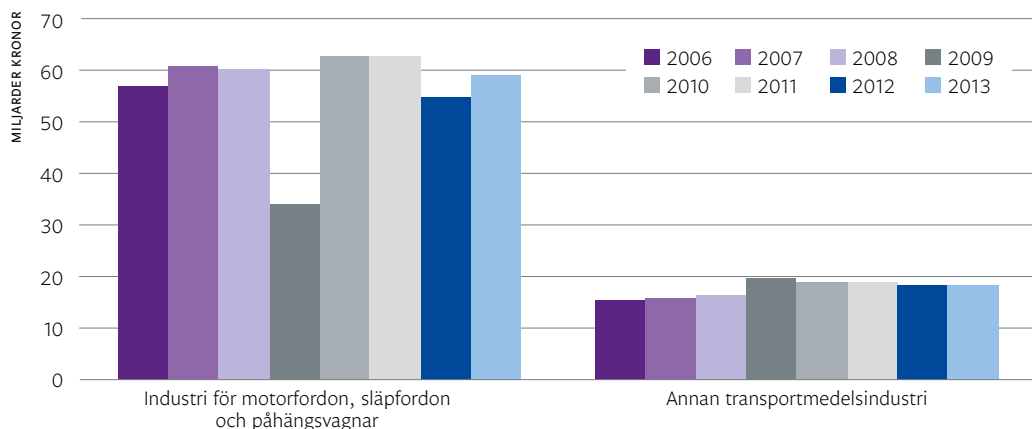
Fordonsindustrin drabbades hårt av finanskrisen och dess följder. Efterfrågan på såväl lastbilar som personbilar minskade drastiskt under krisåren. För personbilsindustrin handlar det dessutom om strukturella problem i form av global överkapacitet på personbilsmarknaden. Mellan 2006 och 2009 minskade produktionen inom industrin för motorfordon, släpfordon och påhängsvagnar med drygt 40 procent i löpande priser, från drygt 57 miljarder kronor till knappa 34 miljarder kronor (se diagram 3.13). År 2010 skedde en stor återhämtning, men 2012 föll produktionen igen. Sammantaget ökade dock produktionen med 4 procent mellan 2006 och 2013. Volvo och Scania dominerar branschen i Sverige.

TABELL 3.7 FORDONSINDUSTRIN, 2012

Anställda	78 200
Nettoomsättning, mkr	258 590
Produktion som andel av industrin	12,6 %
Produktion som andel av BNP	2,3 %

Källa: SCB och egna beräkningar

DIAGRAM 3.13 PRODUKTION INOM FORDONSINDUSTRIN

Källa: SCB Nationalräkenskaper

Produktionen inom annan transportmedelsindustri, där exempelvis tillverkning av båtar, militärfordon och rälsfordon ingår, ökade med en femtedel under perioden. Sedan 2010 har produktionen inom branschen legat relativt stabilt. Här verkar bland andra storföretagen Saab och GKN.

År 2009 var ett svårt år för övrig maskinindustri (se diagram 3.14). Produktionen minskade med nära en tredjedel i löpande priser mellan 2008 och 2009, vilket har en tydlig koppling till konjunkturkänsligheten hos investeringsvaror. År 2010 steg produktionen lika snabbt igen, men sedan 2011 har branschen återigen drabbats av den lågkonjunktur som råder i omvärlden med stora produktionsminskningar som följd. Mellan 2006 och 2013 växte produktionen med 3 procent i löpande priser. I Sverige sysselsätts flest personer i branschen inom företagen Atlas Copco och SKF.

Inom såväl industrin för möbler och annan tillverkning som för reparationsverkstäder och installationsföretag har utvecklingen under perioden varit ganska stabil, om än med en svagt nedåtgående trend.

TABELL 3.8 MASKININDUSTRI, 2012

Anställda	70 400
Nettoomsättning, mkr	211 000
Produktion som andel av industrin	12,5 %
Produktion som andel av BNP	2,2 %

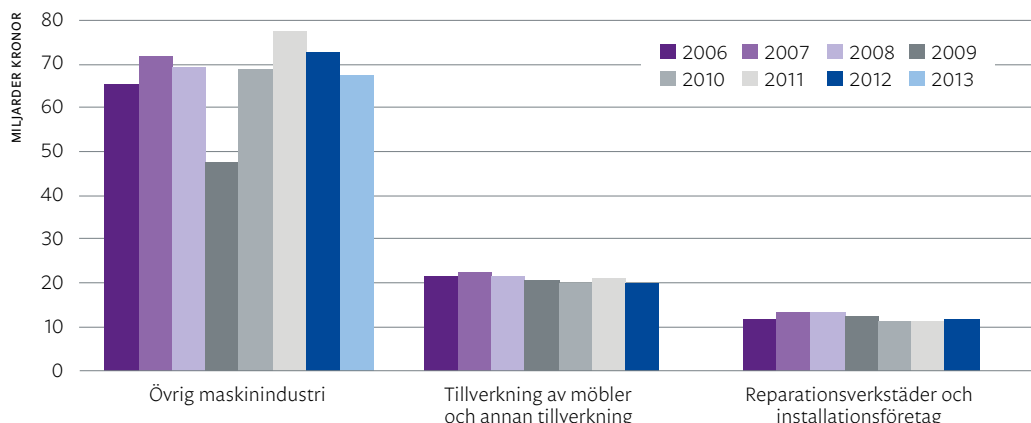
Källa: SCB och egna beräkningar

TABELL 3.9 MÖBELTILLVERKNING, ANNAN TILLVERKNING OCH REPARATIONS- OCH INSTALLATIONSVERKSTÄDER, 2012

Anställda	45 200
Nettoomsättning, mkr	79 400
Produktion som andel av industrin	5,5 %
Produktion som andel av BNP	0,98 %

Källa: SCB och egna beräkningar

DIAGRAM 3.14 PRODUKTION INOM MASKININDUSTRI, ANNAN INDUSTRI OCH REPARATIONS- OCH INSTALLATIONSFÖRETAG

Källa: SCB Nationalräkenskaper

3.5 Minskad dominans för västsvensk industri

Industrin finns utbredd över stora delar av Sverige, men med en särskild koncentration till Göteborgsregionen och Mälardalen. En stor andel av industriverksamheten är också förlagd till Sydsverige och längs med Norrlandskusten. Branschammansättningen varierar mellan de olika regionerna. Fordonsindustrin har sin största koncentration i Västsverige och i Mälardalen. Industrin för elektronikvaror är stark inom Stockholmsregionen. Läkemedelsindustrin är framför allt knuten till Södertälje, Göteborg och Malmö. Norrland domineras av basindustri i form av skog, gruvor och stålverk.

BILD 3.1 SVERIGES INDELNING I RIKSOMRÅDEN

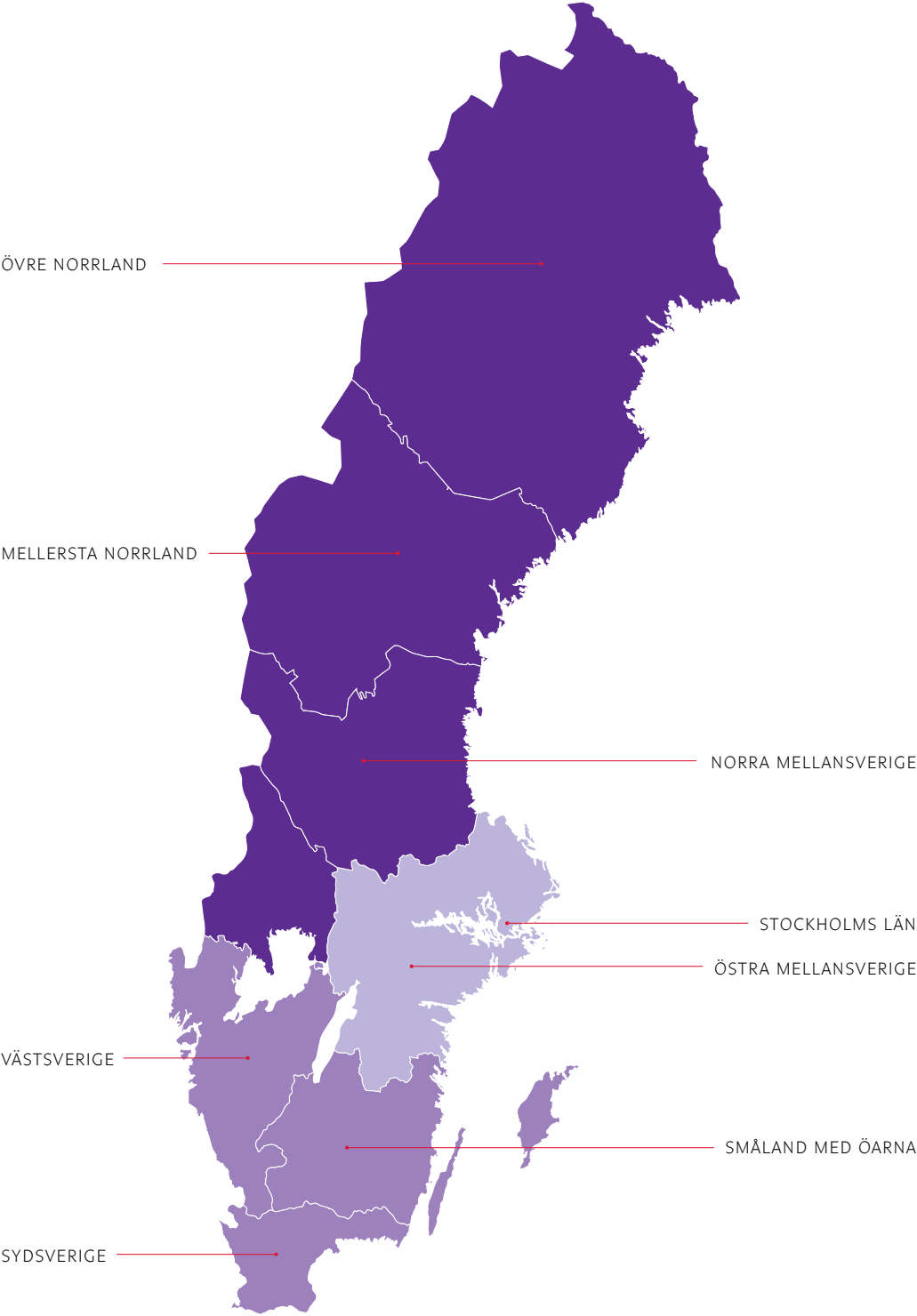
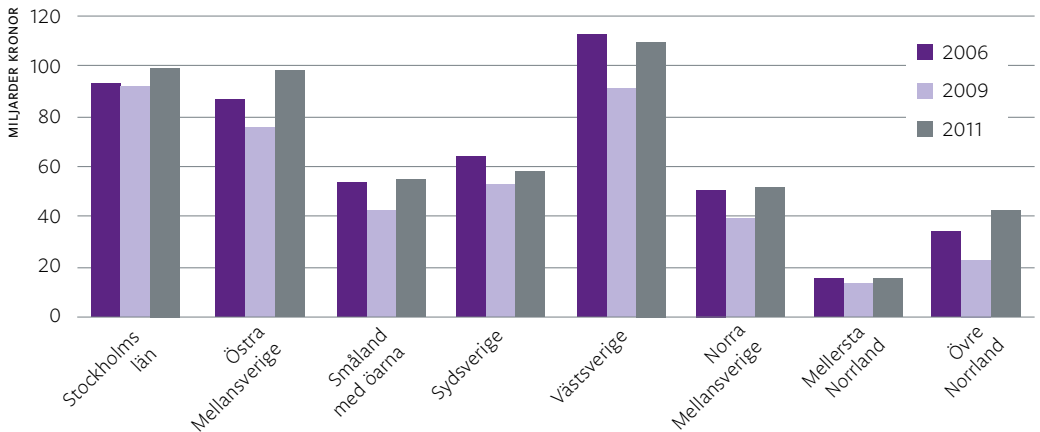

DIAGRAM 3.15 INDUSTRINS BIDRAG TILL BRUTTOREGIONPRODUKTEN, LÖPANDE PRISER

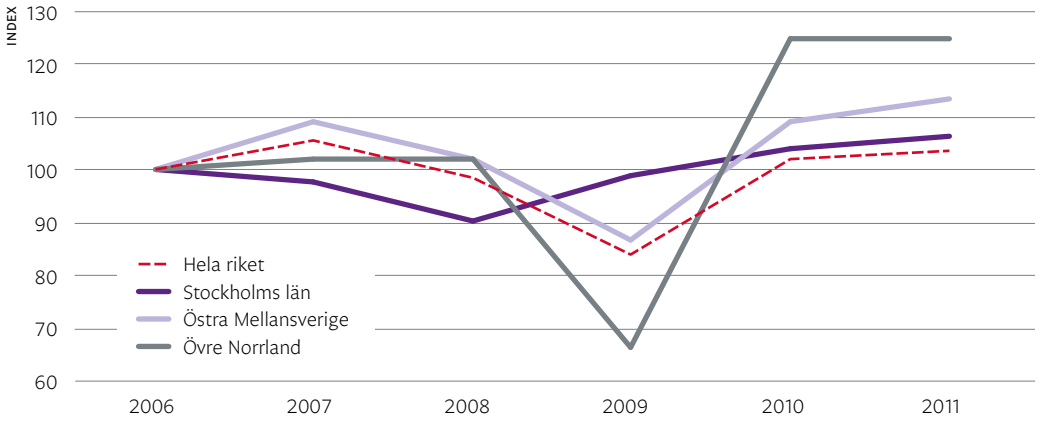
Källa: SCB Regionalräkenskaper

Bruttoregionalprodukten (BRP) är en regional uppdelning av bruttonationalprodukten (BNP). Tillsammans summerar BRP Sveriges alla riksområden till hela rikets BNP. BRP (från produktionssidan) utgör i sin tur summan av alla förädlingsvärden i en region. I diagram 3.15 till 3.17 redovisas industrins bidrag till BRP för respektive riksområde. Industrin i Västsverige var klart störst såväl 2006 som 2011. Produktionsfallet mellan åren var dock betydande, 3,6 miljarder kronor. I Sydsverige var minskningen mellan åren 3 miljarder kronor större, 6,6 miljarder kronor. I östra Mellansverige, övre Norrland och Stockholms län ökade produktionen mest med 11,8 miljarder kronor, 8,5 miljarder kronor respektive 6,1 miljarder kronor.

Hela rikets industriproduktion steg med 3,6 procent i löpande priser mellan 2006 och 2011. I övre Norrland, östra Mellansverige och Stockholms län sågs en bättre utveckling med ökning på 24,9 procent, 13,6 procent respektive 6,5 procent (se diagram 3.16). Det djupa produktionsfallet i övre Norrland mellan 2008 och 2009 och den starka produktionsutvecklingen därefter utmärker sig särskilt. Produktionen minskade först med 35 procent i löpande priser för att sedan öka med 87,8 procent 2010. Utvecklingen är starkt kopplad till gruvbolaget LKAB:s rekordresultat under året. LKAB har både huvudkontor och produktion förlagd till Norrbottens län.

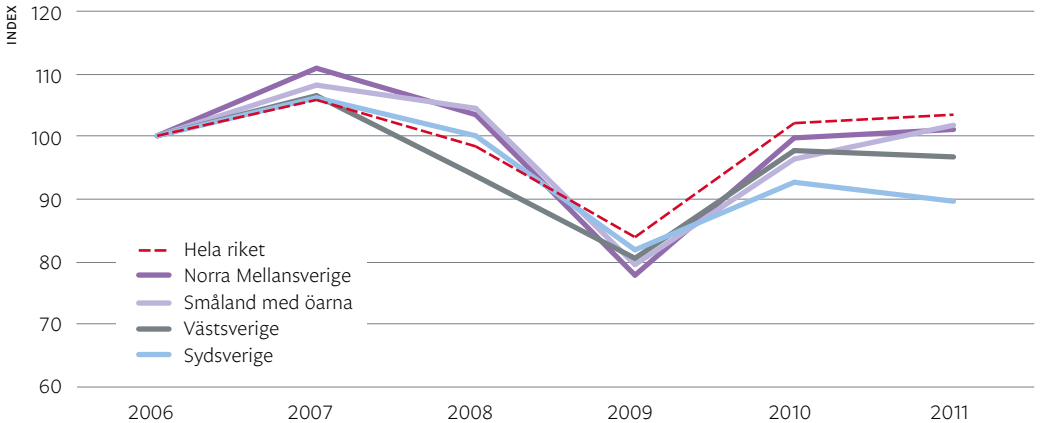
I Sydsverige, Småland med öarna (Öland och Gotland), Västsverige och norra Mellansverige utvecklades produktionen i löpande priser sämre än i landet som helhet (se diagram 3.17). I Småland med öarna samt norra Mellansverige skedde dock ändå en svag produktionsökning mellan 2006 och 2011. I Sydsverige och i Västsverige handlade det i stället om produktionsminskningar på 10 respektive 3 procent.

DIAGRAM 3.16 BRUTTOREGIONPRODUKTSUTVECKLING, 2006–2011

Källa: SCB Regionalegenskaper och egna beräkningar

DIAGRAM 3.17 BRUTTOPRODUKTIONSENTVECKLING, 2006–2011

Källa: SCB Regionalegenskaper och egna beräkningar

Finanskrisen har således lett till att Västssveriges relativa dominans på industriområdet minskat under perioden och till nettoförändringar i form av en försvagad industristruktur i Syd- och Västssverige. Norra Sverige med övre Norrland i spetsen har i stället ökat sin relativa betydelse för svensk industriproduktion. Industrin i östra Mellansverige och Stockholms län har också stärkts i förhållande till andra regioner under perioden.

4

Produktivitetsutveckling

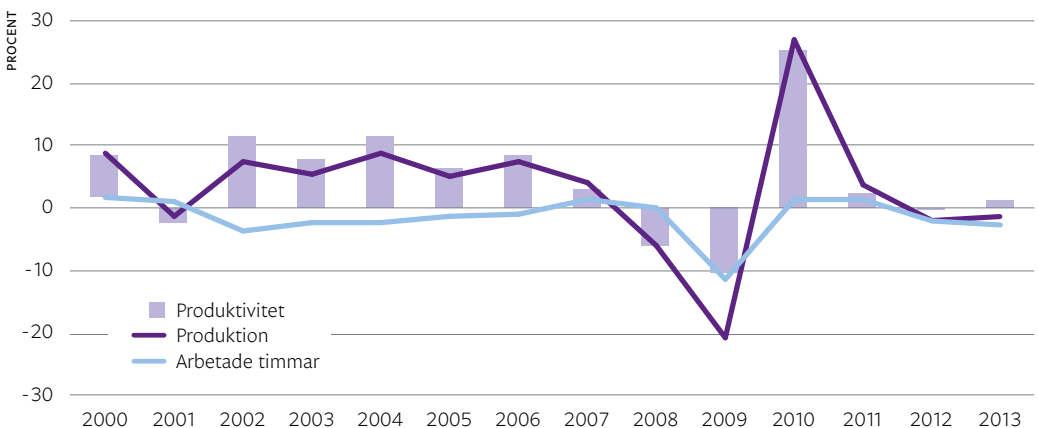
4.1 Svag produktivitsutveckling senare år ...

Produktiviteten mäter effektiviteten i produktionen. En positiv och stark produktivitsutveckling frigör resurser som kan bidra till ökad vinst, ökade löner eller prissänkningar. Produktivitetstillväxt är således nödvändig för att stärka industrins konkurrenskraft och möjlighet att behålla eller öka sina marknadsandelar.

Enkelt kan sägas att produktivitet handlar om förhållandet mellan insatser och utfall. Ju mindre insatser som krävs för ett utfall av samma storlek och kvalitet, desto högre produktivitet. Insatser kan handla om antal anställda, antal arbetade timmar, mängden kapital eller human kapital. Utfall kan mätas i exempelvis förädlingsvärde eller omsättning. Vanligast är att utgå från arbetsproduktiviteten, dvs. värdet på produktionen i förhållande till antalet arbetade timmar.

Sverige hade länge en stark och konkurrenskraftig produktivitetstillväxt. Under det tidiga 1990-talets lågkonjunktur slogs många lågproduktiva företag ut, vilket var en starkt bidragande orsak. En annan pådrivande faktor var den högproduktiva telekomsektorns utveckling. Mellan 2000 och 2006 hade svensk industri en genomsnittlig produktivitetstillväxt på drygt 7 procent årligen, bland de högsta nivåerna i den industrialiserade världen (se diagram 4.1). Under åren därefter har produktivitsutvecklingen varierat mer.

DIAGRAM 4.1 PRODUKTIVITETSUTVECKLING INOM INDUSTRI, PROCENTUELL FÖRÄNDRING

Källa: Konjunkturinstitutet

I en konjunkturedgång minskar produktionen som regel snabbare än antalet arbetade timmar, eftersom det råder en viss fördröjning innan ett företag hinner anpassa arbetsstyrkan efter ändrad efterfrågan. Under 2007 började industriproduktionen bromsa in medan antalet anställda fortfarande ökade lite, då företagen fortfarande såg relativt ljust på framtiden. När finanskrisen slog till 2008 uppstod snabbt en stor överkapacitet, vilket avspeglade sig i en lägre produktivitetstillväxt.

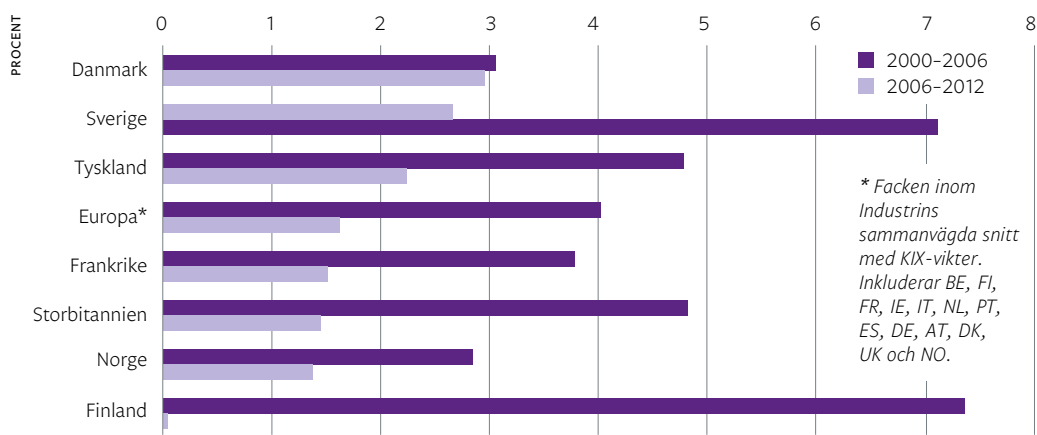
4.2 ... men stark i internationell jämförelse

Produktivitetsutvecklingen inom svensk industri sett över hela 2000-talet har varit stark i jämförelse med utvecklingen i andra länder. Det kan bland annat tillskrivas jämförelsevis höga satsningar på FoU sett till andel av BNP och en generellt sett hög utbildningsnivå bland svenska industrianställda. Bara japansk tillverkningsindustri hade 2007 en högre andel icke-chefer med eftergymnasial utbildning.⁸ Andelen låg samma år på 15,8 procent i svensk tillverkningsindustri, att jämföra med 10,5 procent i den tyska.

Mellan 2000 och 2006 var den årliga genomsnittliga produktivitetsutvecklingen drygt 3 procentenheter högre inom svensk industri än för Europasnittet. I länderjämförelsen i diagram 4.2 ses att bara finsk industris produktivitetsutveckling var bättre under perioden, till stor del beroende på utvecklingen inom landets telekomindustri. Efter det har dock Finland utmärkt sig i negativ riktning. Svensk industris genomsnittliga produktivitetsutveckling 2006–2012 var betydligt lägre än under perioden innan, men fortfarande högre än exempelvis Europasnittet.

⁸ Enligt uträkningar i "Management Practice and Productivity: Why they Matter", 2007.

DIAGRAM 4.2 ÅRLIG GENOMSNITTLIG PRODUKTIVITETSUTVECKLING, PROCENT

Källa: The Conference Board och egna beräkningar

5

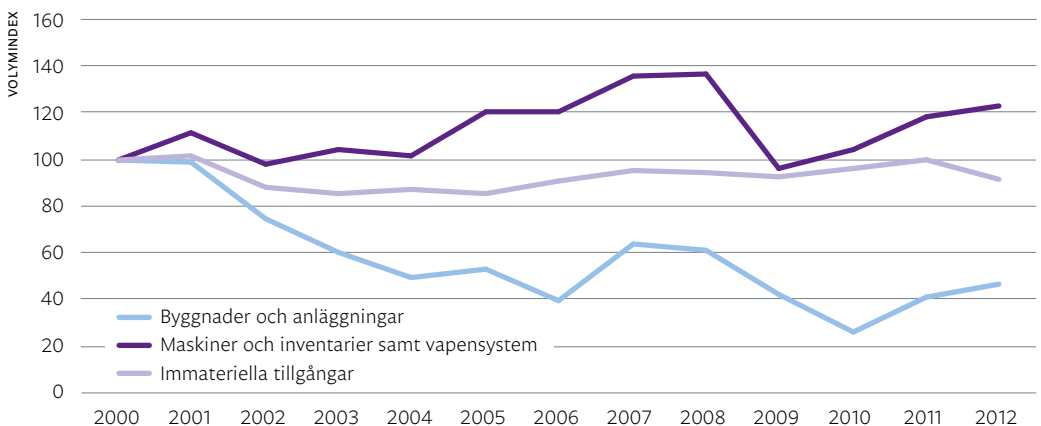
Investeringar

5.1 Ökar eller minskar investeringarna?

För att skapa och bibehålla en hög produktivitetstillväxt är investeringsutvecklingen avgörande. Fasta investeringar som exempelvis maskiner ökar kapitalintensiteten i industrin, vilket bidrar till ökad effektivitet. Immateriella investeringar, såsom FoU-investeringar, gynnar produktivitsutvecklingen genom att möjliggöra nya innovationer och uppfinningar. Vidare spelar investeringar en avgörande roll för industrins framtida produktionskapacitet och konkurrenskraft. Industrins investeringar minskade kraftigt under finanskrisen, men ökade i löpande priser mellan 2006 och 2012, från 148 miljarder kronor till 165 miljarder kronor.

Diagram 5.1 visar att investeringsutvecklingen skiljt sig åt mellan olika typer av kapital. De immateriella investeringarna, där investeringar i FoU utgör den absoluta lejonparten, har närmast stagnerat volymmässigt sedan början av 2000-talet. I löpande priser har dock dessa investeringar ökat med en fjärdedel sedan 2005. Samtidigt har investeringarna i byggnader och anläggningar följt en nedåtgående trend, medan det motsatta går att säga om maskininvesteringarna. I samband med finanskrisen 2009 minskade investeringsvolymen kraftigt för båda dessa kapitalslag, för att sedan öka igen under påföljande år. Storleksmässigt utgör byggnads- och anläggningsinvesteringarna bara en liten del av de totala investeringarna, vilket gör att små förändringar framstår som jämförelsevis kraftiga indexerat.

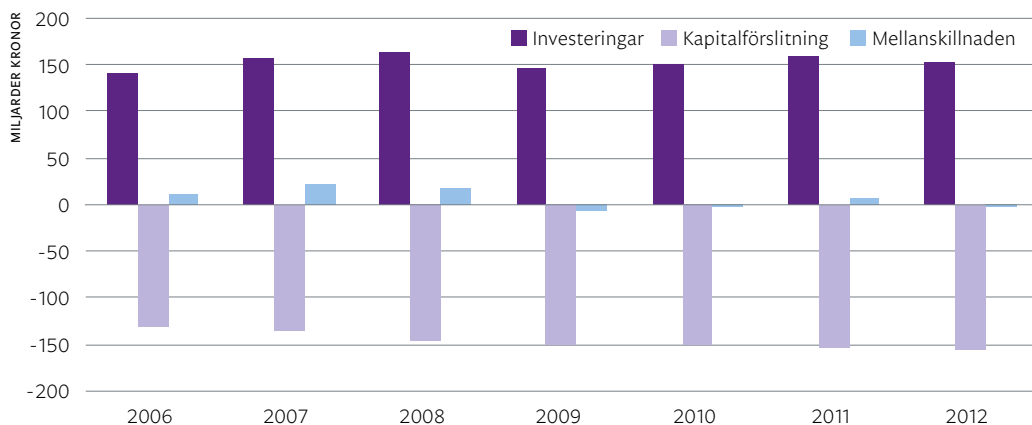
DIAGRAM 5.1 INVESTERINGSUTVECKLING

Källa: SCB Nationalräkenskaper och egna beräkningar

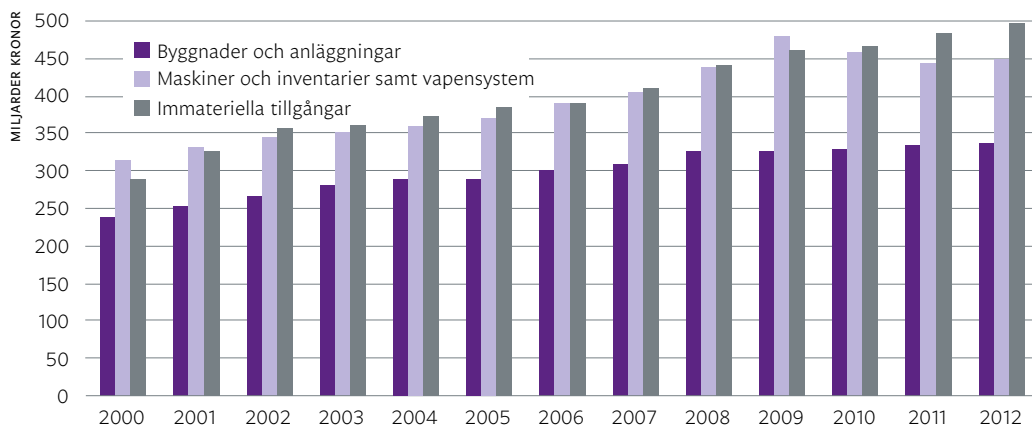
Investeringsutvecklingen påverkar industrins kapitalstock. För att kapitalstocken ska bibehållas eller öka krävs att nyinvesteringarna överstiger ned- och avskrivningar av tidigare investeringar. Om så inte sker betyder det att gamla maskiner och byggnader inte ersätts eller att företag avvecklar verksamhet. Mellan 2009 och 2012 ökade tillverkningsindustrins ned- och avskrivningar med mer än investeringarna under tre av fyra år (se diagram 5.2). Det innebär att industrins kapitalstock minskade. Sammanlagt handlade det om en minskning på ungefär 10 miljarder kronor, eller mindre än 1 procent av industrins totala kapitalstock. I diagram 5.3 redovisas kapitalstockens utveckling efter typ av tillgång. Mellan 2009 och 2012 minskade industrins kapitalstock i form av maskiner och inventarier med 7 procent. Det betyder att ned- och avskrivningarna översteg nyinvesteringarna för detta kapitalslag under perioden.

DIAGRAM 5.2 INVESTERINGAR OCH AVSKRIVNINGAR I TILLVERKNINGSINDUSTRIN

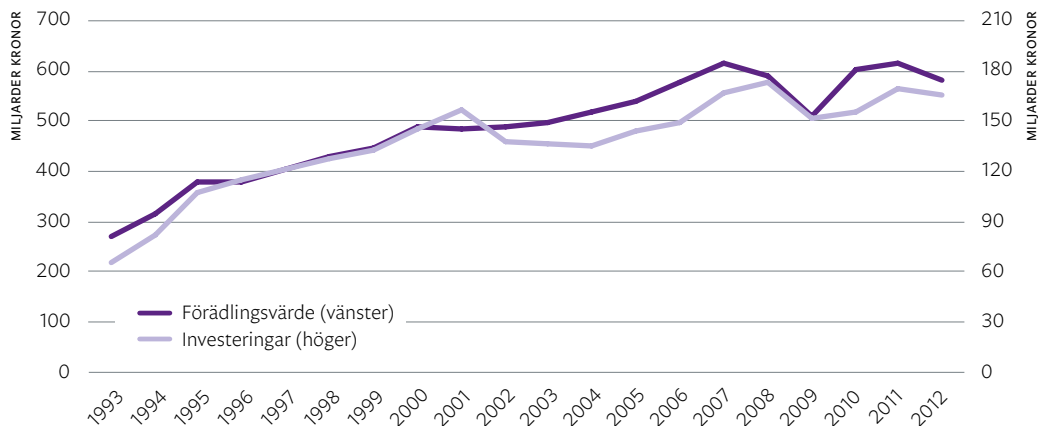
Källa: SCB Nationalräkenskaper och egna beräkningar

DIAGRAM 5.3 STOCK AV FAST REALKAPITAL, 1 JANUARI RESPEKTIVE ÅR, LÖPANDE PRISER

Källa: SCB Nationalräkenskaper

DIAGRAM 5.4 FÖRÄDLINGSVÄRDE OCH TOTALA INVESTERINGAR

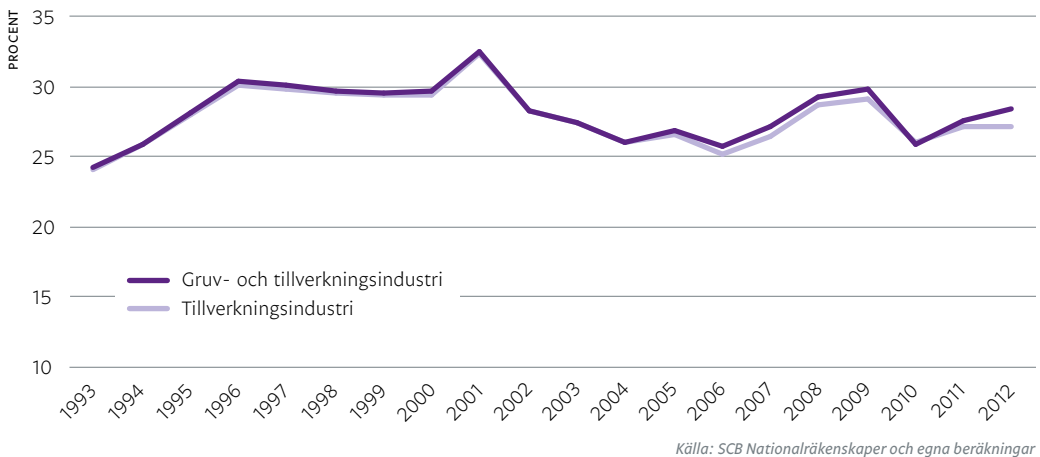
Källa: SCB Nationalräkenskaper

För byggnader och anläggningar har kapitalstocken snarast stagnerat sedan 2008. Det är tydligt att byggnader och anläggningar har minskat i betydelse för industrin i relation till övriga kapitalslag sedan mitten av 2000-talet. Kapitalstocken i form av immateriella tillgångar har samtidigt ökat stadigt.

Man kan också titta på kapitalstockens utveckling i förhållande till produktionsutvecklingen, alltså huruvida investeringarna växer i samma takt som industriproduktionen. I början av 2000-talet syntes ett tydligt trendbrott i investeringsutvecklingen då industrins förädlingsvärde började öka snabbare än investeringarna (se diagram 5.4). Från och med 2002 återinvesterades inte förädlingsvärdet i produktionen på samma sätt som under 1990-talet. Ur ett långsiktigt perspektiv är det en oroande utveckling, eftersom det innebär att kapitalstocken i förhållande till produktionen minskar.

Mellan 2000 och 2012 ökade industrins förädlingsvärde med ungefär 19 procent medan investeringarna bara ökade med 14 procent. Det betyder att investeringskvoten, dvs. investeringarnas andel av förädlingsvärdet, minskade under perioden (se diagram 5.5). I och med den inbromsning i produktionen som skedde i samband med finanskrisen 2008–2009 bröts trenden med en minskande investeringskvot och mellan 2006 och 2012 ökade i stället investeringskvoten med ungefär 11 procent. Enbart sett till tillverkningsindustrin såg utvecklingen något sämre ut. Vart investeringskvotens utveckling tar vägen när konjunkturen så småningom vänder och produktionen återigen ökar återstår att se. Många företag tenderar att skjuta upp investeringar i tider av dåliga ekonomiska utsikter till dess en uppgång är synlig och en konjunkturförbättring skulle därför på nytt kunna sätta fart på investeringsutvecklingen.

DIAGRAM 5.5 INVESTERINGSKVOTENS UTVECKLING

I och med det låga kapacitetsutnyttjande som i dag råder inom industrin finns dock risken att företagen inte anser sig behöva öka sina investeringar under en tid och att trenden med en fallande investeringskvot därmed kommer att fortsätta.

5.2 FoU minskar som andel av BNP

Investeringar i FoU är viktiga för att svensk industri ska kunna ligga i framkant och konkurrera på världsmarknaden. I dag lägger Sverige totalt sett en relativt stor andel av BNP på FoU i jämförelse med EU- och OECD-genomsnittet, men andelen har fallit med ungefär en tiondel sedan 2000. Samtidigt ser andelen ut att öka i OECD och EU i stort. Det är företagssektorn som står för den i särklass största andelen av de svenska FoU-investeringarna. År 2011 handlade det om nära 70 procent av de totala anslagen. Universitets- och högskolesektorn stod samma år för 26 procent, den offentliga sektorn för 4,3 procent och privat, icke-vinstdrivande sektor för 0,3 procent.

I diagram 5.6 redovisas FoU-investeringsutvecklingen inom industrin i löpande priser och som andel av BNP. Dessutom redovisas Sveriges totala FoU-investeringar som andel av BNP. Industrins FoU-investeringar ökade med 14 procent i löpande priser mellan 2000 och 2012, men minskade som andel av BNP med en dryg fjärdedel. Minskningen för landets totala FoU-investeringar som andel av BNP låg på lite mer än en tiondel under samma period. Mellan 2005–2006 och 2009 ökade FoU-investeringarna som andel av BNP för såväl hela ekonomin som för enbart industrin, men därefter har andelarna återigen sjunkit. Sett till industrins FoU-investeringar som andel av industriproduktionen har andelen varierat mellan 12 och 16 procent sedan 2000, för att 2012 ligga på 14 procent.

DIAGRAM 5.6 FOU I LÖPANDE PRISER OCH SOM ANDEL AV BNP

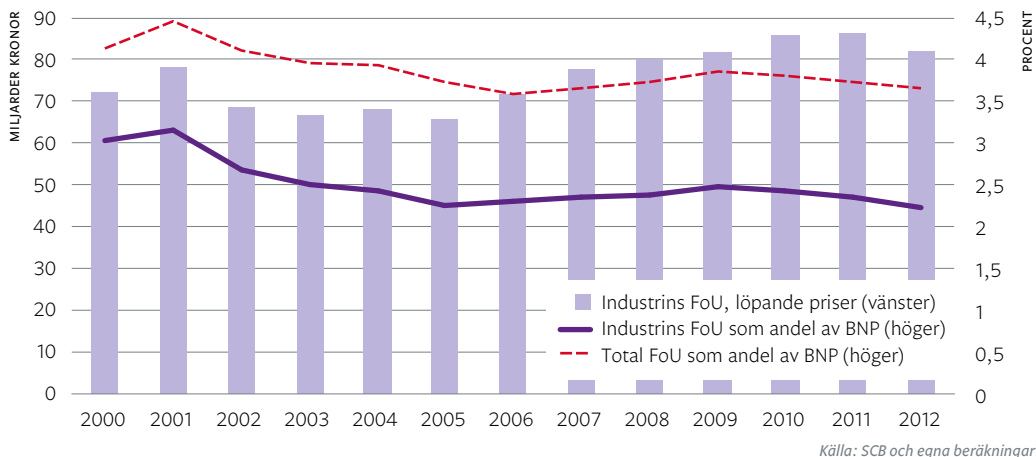
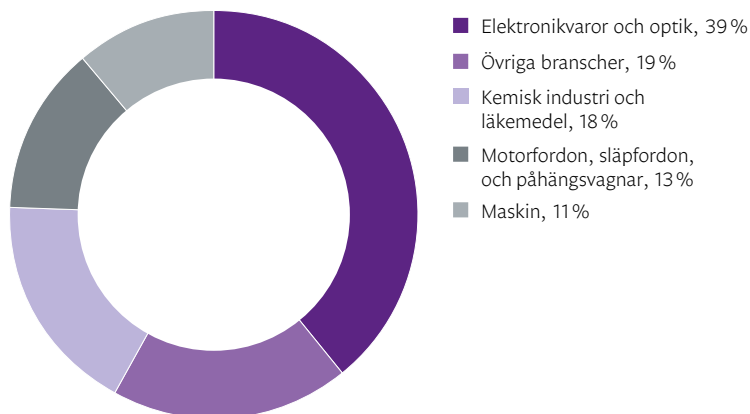

DIAGRAM 5.7 INDUSTRINS UTGIFTER FÖR FOU PER BRANSCH, LÖPANDE PRISER

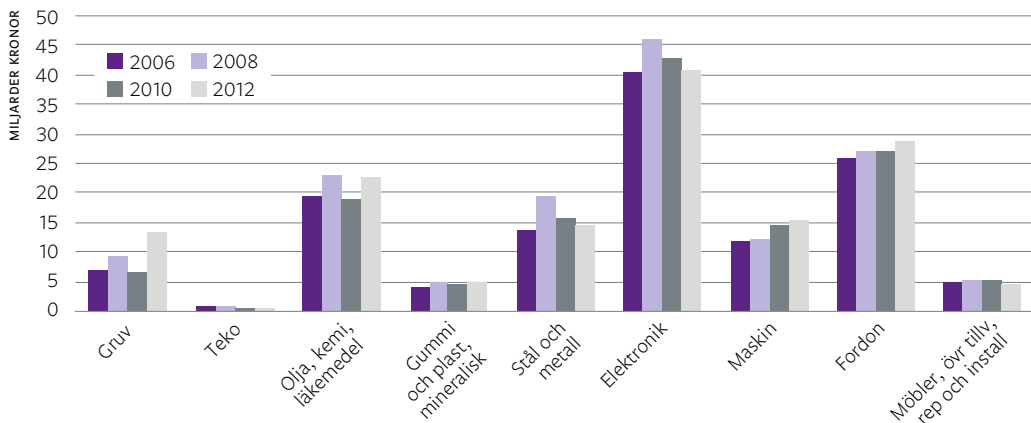
Industrin står för mer än 60 procent av Sveriges FoU-investeringar. Drygt fyra femtedelar av industrins FoU-utgifter sker i sin tur inom maskin-, fordons-, elektronik-, kemi- och läkemedelsindustrin (se diagram 5.7). Inom dessa branscher är ett litet antal storföretag ledande vad gäller FoU-satsningar. Sammantaget innebär det att en betydande andel av Sveriges FoU-investeringar är beroende av besluten hos ett fåtal stora internationella koncerner. Konkurrensen om dessa investeringar är dock stor. Storföretagen har ofta FoU-centra även utanför Sverige och många länder har dessutom program för att locka till sig investeringar i FoU. När något av storföretagen väljer att omfördela sina FoU-investeringar till ett annat land får det stora konsekvenser för de totala nivåerna av FoU-investeringar i svensk industri.

5.3 Stora branschvisa skillnader

Investeringsutvecklingen inom de olika industribranscherna skiljer sig åt både vad gäller investeringscykler och vilka strukturella faktorer som påverkar. Medan investeringsnivån minskade inom i princip alla branscher i samband med finanskrisen har utvecklingen därefter varierat stort mellan olika industrier. Elektronikindustrin satsar otvivelaktigt mest på investeringar följt av fordonsindustrin samt olje-, kemi- och läkemedelsindustrin (se diagram 5.8).

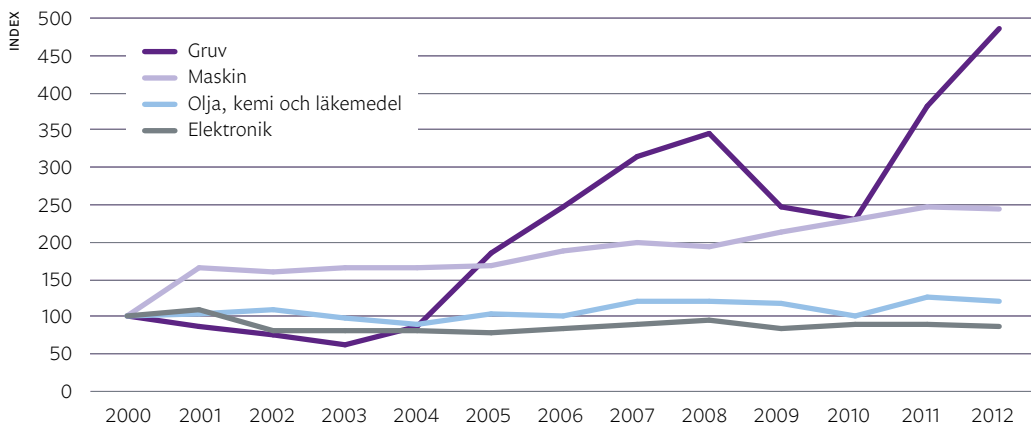
Diagram 5.9 visar investeringsutvecklingen i löpande priser i fyra av de största branscherna sett till totala investeringar 2012. Inom gruvindustrin har investeringarna ökat kraftigt sedan 2004. Utvecklingen kan kopplas till den produktionsökning branschen sett i och med att efterfrågan på metaller ökat, något som i sin tur lett till en gynnsam

DIAGRAM 5.8 INVESTERINGSUTVECKLINGEN I OLIKA BRANSCHER, LÖPANDE PRISER

Källa: SCB Nationalräkenskaper

DIAGRAM 5.9 INVESTERINGSUTVECKLINGEN I OLIKA BRANSCHER, LÖPANDE PRISER

Källa: SCB Nationalräkenskaper och egna beräkningar

prisutveckling inom branschen. Dessutom sågs en dramatisk ökning av investeringarna i prospektering under perioden och 2011 uppnåddes en rekordnotering på 783 miljoner kronor. Investeringarna inom maskinindustrin har följt en stadigt uppåtgående trend under perioden, med en svag minskning 2008. Inom olje-, kemi- och läkemedelsindustrin har investeringarna legat mer stadigt under perioden, medan investeringarna inom elektronikindustrin följt en minskande trend.

6

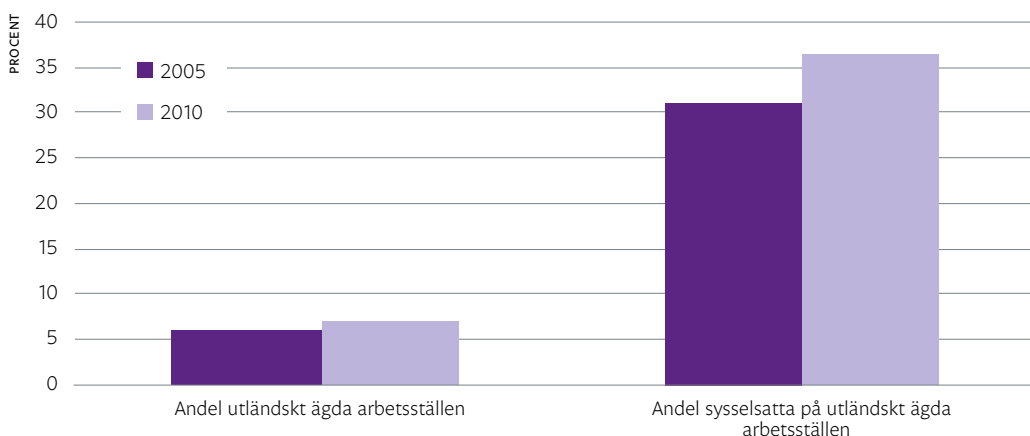
Ägande

9 Ett företag definieras som utlandsägt om mer än hälften av aktiernas röstvärde innehas av utländska ägare eller om företaget tillhör en koncern i Sverige vars koncernmoder är utlandsägd.

6.1 Ökat utländskt ägande

Andelen utländskt ägande ökar inom svensk industri.⁹ Utländskt ägande kan innebära fördelar såsom tillförsel av kapital, tillgång till nya marknader och till mer avancerad kunskap. I vissa fall är det också avgörande för att ett företag ska kunna leva vidare. Att ägande går över till utlandet kan dock föra med sig en del problem. Utländskt ägarskap kan medföra att strategiska beslut flyttas längre från de anställda. I rationaliseringar eller vid investeringsbeslut riskeras därmed att ingen särskild hänsyn tas till utvecklingen av svensk produktion och sysselsättning samt att långsiktigheten i besluten, liksom relationen till underleverantörer, påverkas. Andelen utländskt ägda industriarbetsställen växte med nästan en femtedel mellan 2005 och 2010 (se diagram 6.1). Fortfarande 2010 utgjorde det dock bara strax över 7 procent av det totala antalet arbetsställen. Däremot arbetade över 36 procent av de industrianställda på utländskt ägda arbetsställen 2010. Om man bara ser till de branscher där IF Metall har medlemmar var nära 40 procent av de sysselsatta anställda på utländskt ägda arbetsställen. Det vittnar om att de utlandsägda arbetsställena utgörs av en stor andel företag med många anställda. Diagram 6.2 bekräftar bilden av att utländskt ägarskap är vanligare på företag med många anställda. Av arbetsställen med färre än 10 anställda ägdes 2010 strax över 3 procent av utländska aktörer. Däremot stod mer än 40 procent av arbetsställena med minst 1 000 anställda under utländskt ägarskap. Den överlägset största andelen

DIAGRAM 6.1 ANDEL UTLÄNSKT ÄGANDE INOM INDUSTRI, 2005 OCH 2010

Källa: SCB och egna beräkningar

DIAGRAM 6.2 ANDEL UTLÄNDSKT ÄGANDE UTIFRÅN FÖRETAGSSTORLEK, 2010, PROCENT

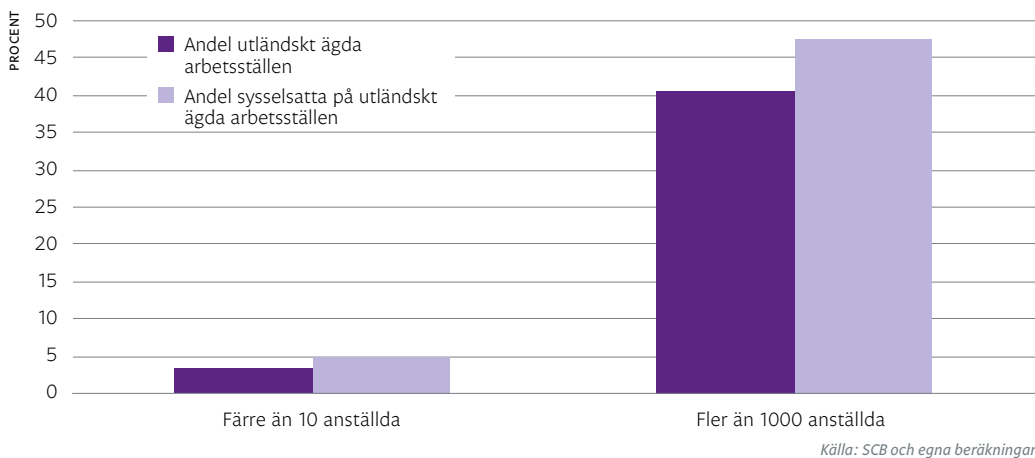
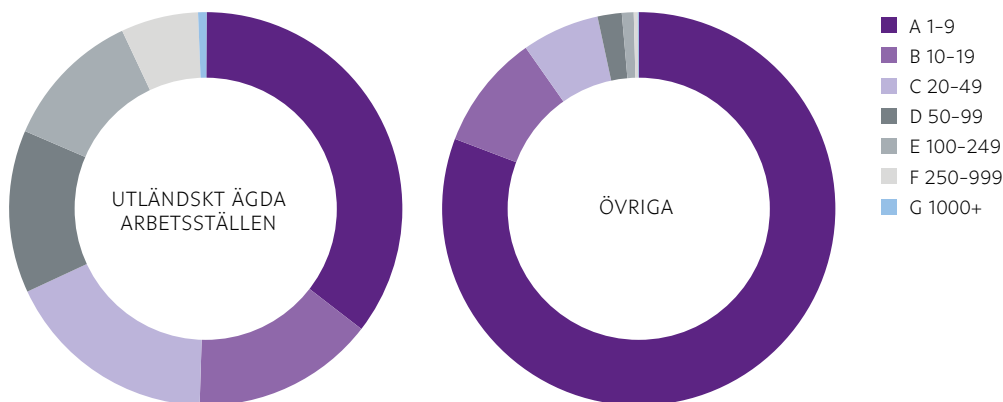

DIAGRAM 6.3 FÖRETAGSSTORLEK INOM INDUSTRIEN, 2010

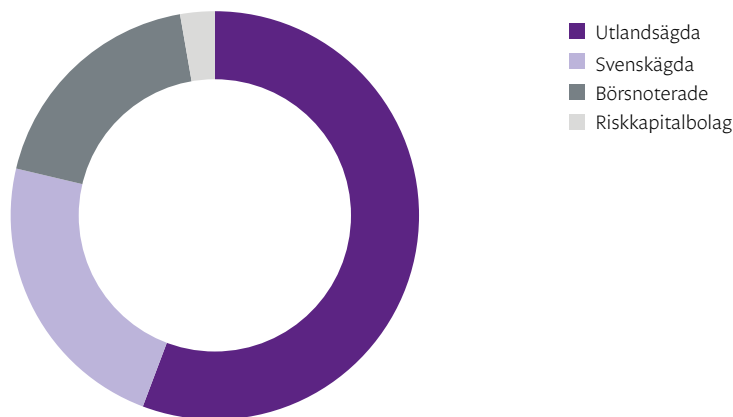
av svenska industriarbetsställen har färre än tio anställda personer (se diagram 6.3). År 2010 utgjorde dessa arbetsställen en dryg tredjedel av de utländskt ägda arbetsställena och mer än fyra femtedelar av de svenskägda. Nästan en femtedel av de utlandsägda arbetsställena hade minst 100 anställda var. För de svenskägda arbetsställena handlade det i stället om bara strax över 1 procent.

6.2 Utländskt ägande vanligt i storföretag

I diagram 6.4 redovisas ägande i de 20 största företagen per bransch sett till antal medlemmar i IF Metall under 2012.¹⁰ Ett högt medlemsantal indikerar att företaget är stort också sett till antal anställda. Bilden fungerar därmed som en illustration över hur ägandet fördelar sig inom storföretagen. Också dessa data bekräftar bilden av att utländskt ägande är relativt sett vanligare i storföretag.

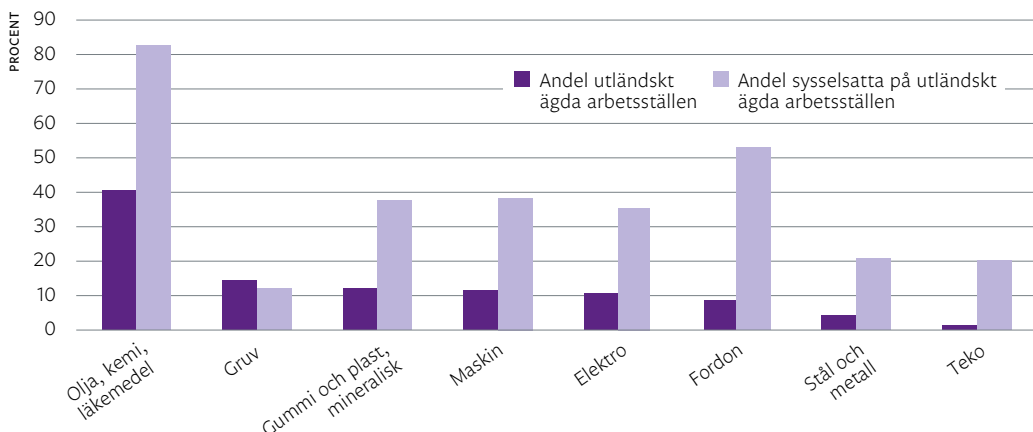
¹⁰ Inom tekoindustrin och läkemedelsindustrin är antalet företag 14 respektive 8.

DIAGRAM 6.4 ÄGANDE I DE 20 STÖRSTA FÖRETAGEN PER BRANSCH SETT TILL ANTAL MEDLEMMAR, 2012

Källa: IF Metalls medlemsdata

DIAGRAM 6.5 ANDEL UTLÄNDSKT ÄGANDE UTIFRÅN BRANSCH, 2010

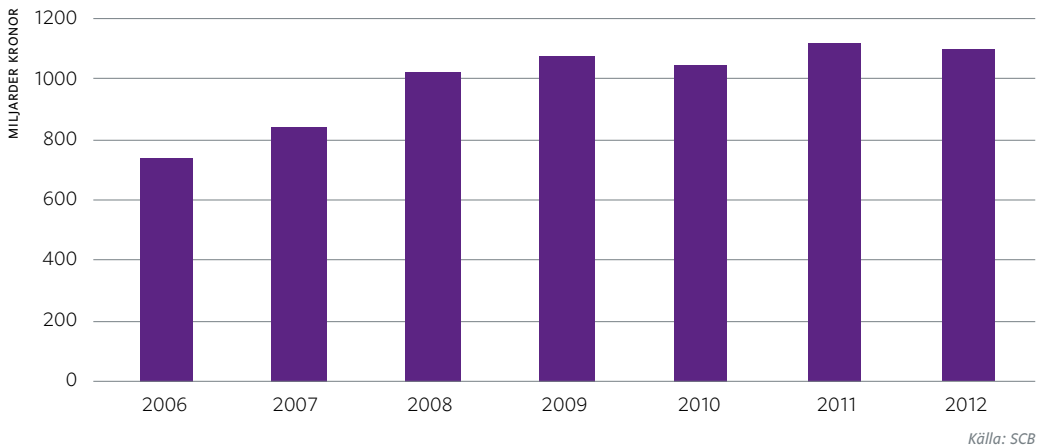

Källa: SCB och egna beräkningar

6.3 Störst andel utlandsägt i olje-, kemi- och läkemedelsindustrin

Sett till branscher blir det också tydligt att de utländskt ägda arbetsställena generellt sett är större än de svenskägda arbetsställena. År 2010 var det bara inom gruvindustrin som andelen utländskt ägda arbetsställen var något högre än andelen sysselsatta inom dessa. Störst andel utländskt ägda arbetsställen fanns 2010 inom olje-, kemi- och läkemedelsindustrin. Drygt 40 procent av arbetsställena inom branschen stod då under utländskt ägarskap. Dessa företag sysselsatte i sin tur ungefär fyra femtedelar av branschens alla anställda. Storföretagen Akzo Nobel, Borealis, Astra Zeneca och Preem är exempel på utlandsägda företag inom denna typ av industri. Inom fordonsindustrin arbetade fler än hälften av alla anställda på utländskt ägda arbetsställen 2010. Bland de utlandsägda företagen inom branschen finns exempelvis Volvo Cars och GKN.

DIAGRAM 6.6 UTLÄNDSKA DIREKTINVESTERINGSTILLGÅNGAR I TILLVERKNINGSINDUSTRI

6.4 Ökat utländskt aktieägande i svenska företag

Utvecklingen av direktinvesteringstillgångarna ger ytterligare en bild av ägandet. En svensk direktinvestering i utlandet innebär att en person eller ett företag köper aktier i ett utländskt företag för att skaffa sig en ägarandel. Det ska alltså inte blandas ihop med den typ av investeringar som diskuterades tidigare. Direktinvesteringstillgångar är ett stabilare mått än direktinvesteringar i sig, då direktinvesteringar kan variera kraftigt från år till år. De utländska direktinvesteringstillgångarna i svensk tillverkningsindustri har ökat i princip varje år sedan 2006. Också dessa siffror pekar alltså på en ökande internationalisering av ägandet inom svensk industri.

7

Växelkurs

7.1 Rekordstark krona under senare år

Svensk industri är beroende av en väl fungerande utrikeshandel. För att kunna konkurrera på den globala marknaden är priset på svenska varor avgörande. I detta spelar växelkursen en viktig roll. När den svenska kronan stärks mot andra valutor blir den svenska exporten dyrare. Det gör att många företag antingen tvingas sänka priset eller riskerar att tappa marknadsandelar. Om kronan stärks samtidigt som konjunkturen går ned blir de negativa konsekvenserna extra stora. Efter 2009 har den svenska kronan stärkts till rekordnivåer samtidigt som Sverige gått in i en långvarig lågkonjunktur. Under 2013 ledde det till att exportpriserna inom teknikindustrin minskade med 3,1 procent.¹¹

¹¹ Enligt Teknikföretagens konjunkturprognos, maj 2014.

Förändringar i valutakursen påverkar olika branscher på olika sätt. Industrier som producerar varor med ett stort importinnehåll är mindre känsliga för en stark kronkurs än industrier med ett lågt importinnehåll, eftersom importerade insatsvaror blir billigare. Till den förra gruppen hör stora delar av verkstadsindustrin och till den senare kan basindustrin räknas.

I diagram 7.1 visas den svenska kronans utveckling i jämförelse med andra valutor med hjälp av KIX-index. KIX-index sammanställs av Konjunkturinstitutet genom en viktad sammanvägning av Kinas och OECD-ländernas valutor, baserad på hur stor Sveriges handel är med respektive land. När valutakursindexet stiger betyder det att kronan

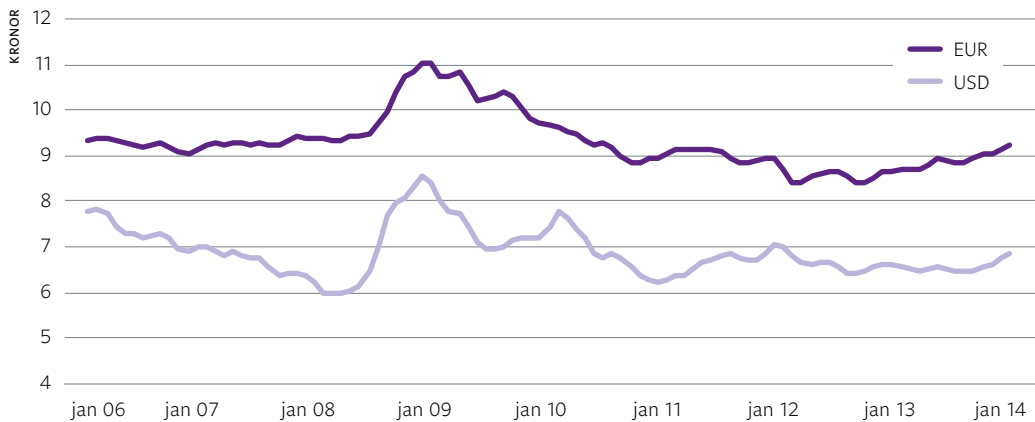
DIAGRAM 7.1 DEN SVENSKA VÄXELKURSEN, KIX-INDEX

Källa: Riksbanken

DIAGRAM 7.2 KRONAN I FÖRHÅLLANDE TILL EURON OCH DEN AMERIKANSKA DOLLARN

Källa: Riksbanken

har försvagats och tvärtom. I mars 2009 sjönk den svenska kronan till en bottennivå, men har sedan dess stigit kraftigt. År 2012–2013 visade KIX-index på de högsta noteringarna på 20 år, något som försvårade situationen för de svenska exportföretagen.

I diagram 7.2 visas den svenska kronans utveckling gentemot euron och den amerikanska dollarn. När kronan stod som lägst under 2009 års första kvartal kostade en euro ungefär 11 kronor och en dollar 8,50 kronor. Motsvarande kvartal 2013 handlade det i stället om 8,50 kronor respektive 6,40 kronor, nivåer som i relation till valutakursutvecklingen de senaste 20 åren är mycket höga.

En trolig delförklaring till den starka kronan går att finna i differensen mellan olika länders styrräntor. När styrräntan i ett land höjs påverkar det nivån på landets marknadsräntor. När ett land höjer sin styrränta gentemot andras lockar det således kapital till landet. Det ökar i sin tur efterfrågan på landets valuta, vilket i teorin leder till att valutakursen stärks. Sambandet är inte helt belagt forskningsmässigt, men det verkar troligt att det haft inverkan på de senaste årens växelkursförändringar. Finanskrisen förde med sig kraftigt sänkta styrräntor i syfte att stimulera ekonomin. Att Riksbanken hållit sin styrränta, den så kallade reporäntan, högre än vad den europeiska respektive den amerikanska centralbanken valt att göra har troligen bidragit till att kronan legat på jämförelsevis höga nivåer. I debatten har många efterfrågat en reporäntesänkning för att stimulera till ökad konsumtion och billigare export. I juni 2014 kom också en sänkning med 50 punkter till 0,25 procent och i oktober 2014 sänktes reporäntan ytterligare, ned till 0 procent.

8

Arbetskraftskostnader

8.1 Lägst ökningar inom tysk industri

Hur arbetskraftskostnaderna utvecklas i Sverige i relation till utvecklingen i omvärlden har betydelse för landets internationella konkurrenskraft¹². Nivån på arbetskraftskostnaderna i sig är givetvis också av vikt i konkurrenssammanhang och har betydelse för hur stor en procentuell ökning blir i kronor och ören. De svenska arbetskraftskostnaderna ligger relativt högt i en jämförelse med övriga Europa¹³.

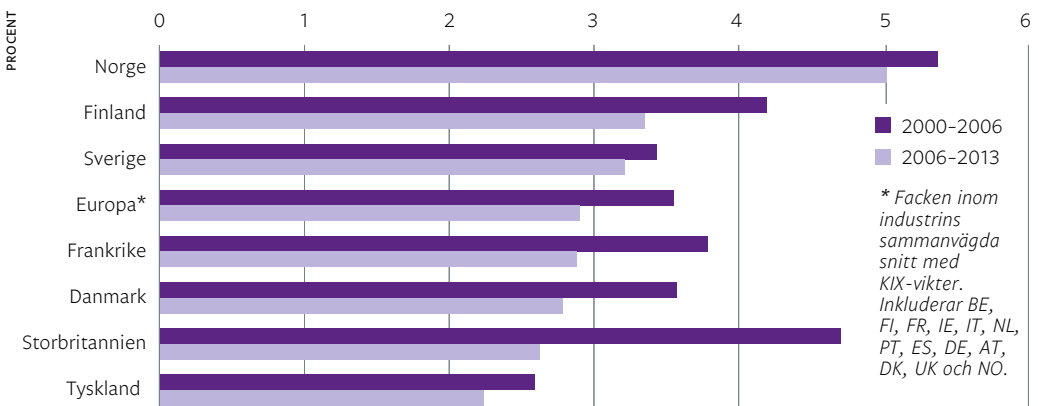
I diagram 8.1 jämförs arbetskraftskostnadsutvecklingen för några länder perioden 2000 till 2006 och perioden 2006 till 2013. I alla jämförda länder ligger ökningstakten lägre under den senare tidsperioden än under den första. Skillnaden för Sverige är dock mindre än för andra länder. Här minskade inte ökningstakten på samma sätt som i några av våra viktigaste konkurrentländer. Under båda tidsperioderna skedde de högsta arbetskraftskostnadsökningarna inom norsk industri och de lägsta inom tysk.

Arbetskraftskostnadsutvecklingen måste också ses i ljuset av valutakursen. Med en svag krona blir den relativa arbetskraftskostnadsökningen lägre och tvärtom. Den svenska kronan var länge svag mot andra valutor, vilket gjorde att den relativa svenska arbetskraftskostnadsökningen var jämförelsevis låg under början av 2000-talet. När kronan sedan stärktes från 2009 hamnade de svenska relativa arbetskraftskostnadsökningarna i stället på jämförelsevis höga nivåer.

¹² I arbetskraftskostnaderna inkluderas alla kostnader arbetsgivaren har för den anställde, utöver lön även skatter och avgifter.

¹³ Se exempelvis Facken inom industrins rapport "Globala arbetskraftskostnader", 2014.

DIAGRAM 8.1 ÅRLIG GENOMSNITTLIG ARBETSKRAFTSKOSTNADSÖKNING, TILLVERKNINGSINDUSTRIEN

Källa: Eurostat och egna beräkningar

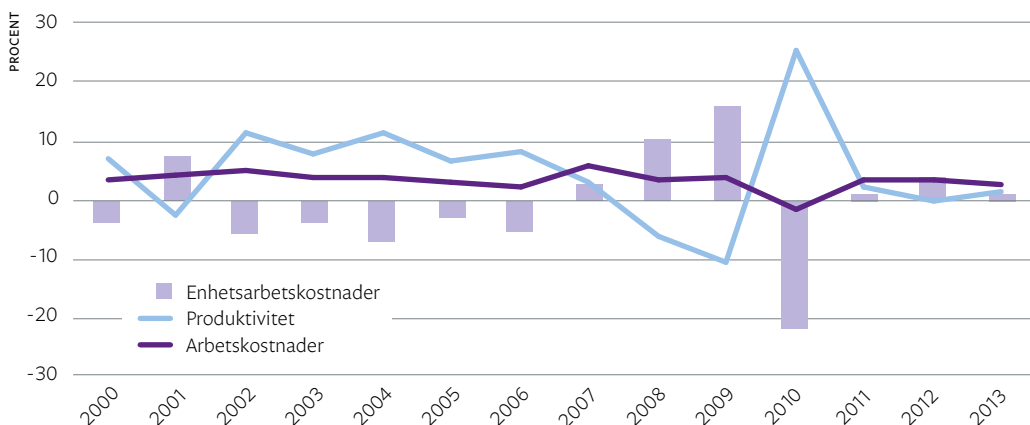
8.2 God kostnadsmässig konkurrenskraft

För att få en bild av industrins kostnadsmässiga konkurrenskraft är både arbetskraftskostnadsökningar och produktivitetsutveckling av intresse. Stark produktivitetsutveckling eller låga arbetskraftskostnadsökningar bidrar till minskade enhetsarbetskostnader.¹⁴ En låg produktivitet eller höga arbetskraftskostnadsökningar har motsatt inverkan.

Mellan 2007 och 2009 var de svenska arbetskraftskostnadsökningarna relativt höga samtidigt som produktiviteten i industrin gick ned, enhetsarbetskostnaden steg därför (se diagram 8.2). Under 2010 var arbetskraftskostnadsökningen lägre samtidigt som svensk industri såg ett stort uppsving i produktivitet, vilket förklarar det kraftiga fallet i enhetsarbetskostnaderna för 2010.

14 Enhetsarbetskostnaden visar arbetskraftskostnad per producerad enhet.

DIAGRAM 8.2 ENHETSARBETSKOSTNADSUTVECKLING I INDUSTRI

Källa: Konjunkturinstitutet och SCB Nationalegenskaper

DIAGRAM 8.3 ÄRLIG GENOMSnittlig ENHETSARBETSKOSTNADSUTVECKLING I TILLVERKNINGSINDUSTRI

* Facken inom industrins sammanvägda snitt med KIX-vikter. Inkluderar BE, FI, FR, IE, IT, NL, PT, ES, DE, AT, DK, UK och NO.

Källa: The Conference Board och egna beräkningar

I jämförelse med viktiga europeiska konkurrentländer var svensk industris enhetsarbetskostnadsutveckling relativt konkurrenskraftig mellan åren 2000 och 2012 (se diagram 8.3). Det är främst på grund av den produktivitetsutveckling som rådde under perioden. I Finland var enhetsarbetskostnadsutvecklingen konkurrenskraftig under åren 2000–2006, men i och med en mycket dålig fortsatt produktivitetsutveckling skedde i stället stora enhetsarbetskostnadsökningar perioden 2006–2012. Norsk industri hade de högsta genomsnittliga enhetsarbetskostnadsökningarna under båda perioderna, beroende på en kombination av låg produktivitet och höga arbetskraftskostnadsökningar. I andra änden av skalan finns Tyskland som hade de lägsta arbetskraftskostnadsökningarna i kombination med en relativt sett god produktivitetsutveckling.

9

Export

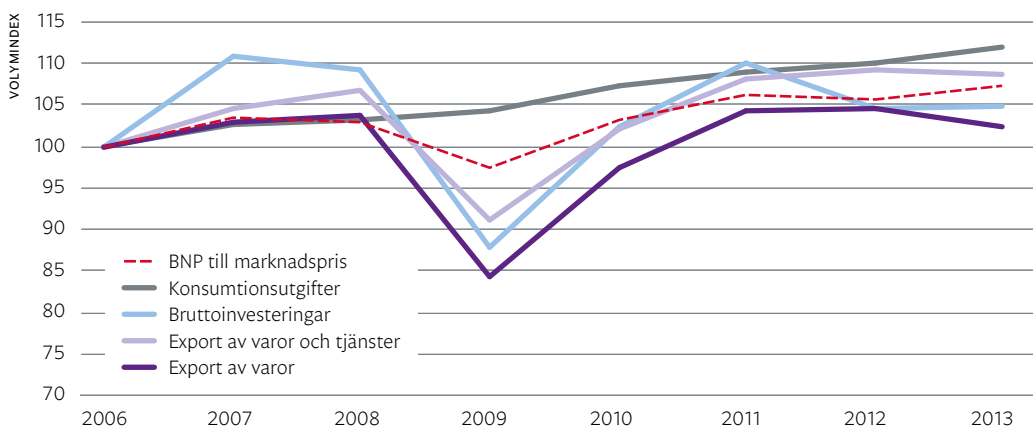
9.1 Fortsatt svag varuexportutveckling

I och med att Sverige är ett förhållandevis litet land med en liten inre marknad är industrin beroende av en fungerande utrikeshandel. Exporten står för ungefär hälften av landets BNP och fungerar vanligtvis som drivkraft bakom ekonomisk återhämtning efter en lågkonjunktur. Så har dock inte varit fallet efter finanskrisen och de påföljande tröga åren i svensk ekonomi. BNP har vänt uppåt som en konsekvens av ökad konsumtion medan utrikeshandeln fortfarande inte tagit fart (se diagram 9.1). Diagrammet visar dessutom att tjänsteexporten utvecklades betydligt starkare än varuexporten under perioden 2006 till 2013. Varuexporten står dock fortfarande för ungefär två tredjedelar av den totala exporten.

Exportutvecklingen följer i stort sett konjunkturen. Mellan 2008 och 2009 föll exporten med 17 procent i löpande priser. En återhämtning tog vid under åren närmast därefter, men sedan minskade exporten återigen 2012–2013. Sett till hela perioden 2006 till 2013 var exporten i löpande priser i princip oförändrad (se diagram 9.2). I de data som redovisas i diagrammet fångas inte den roll som spelas av globala värdekedjor inom internationell handel. En betydande andel av industrin i Sverige är inriktad på produktion i varans slutförädlingsfas, vilket betyder att exporten till stor del består av importerade insatsvaror. År 2009 låg andelen utländskt innehåll i svensk export på 34 procent¹⁵.

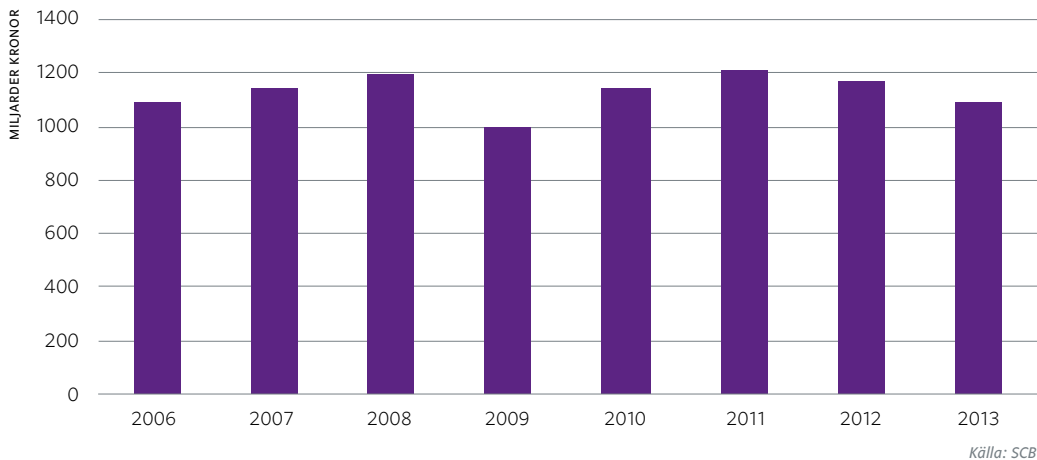
15 Se OECD-WTO:s databas Trade in Value Added.

DIAGRAM 9.1 BIDRAG TILL BNP-UTVECKLINGEN

Källa: SCB Nationalräkenskaper och egna beräkningar

DIAGRAM 9.2 TOTAL VARUEXPOR 2006–2013

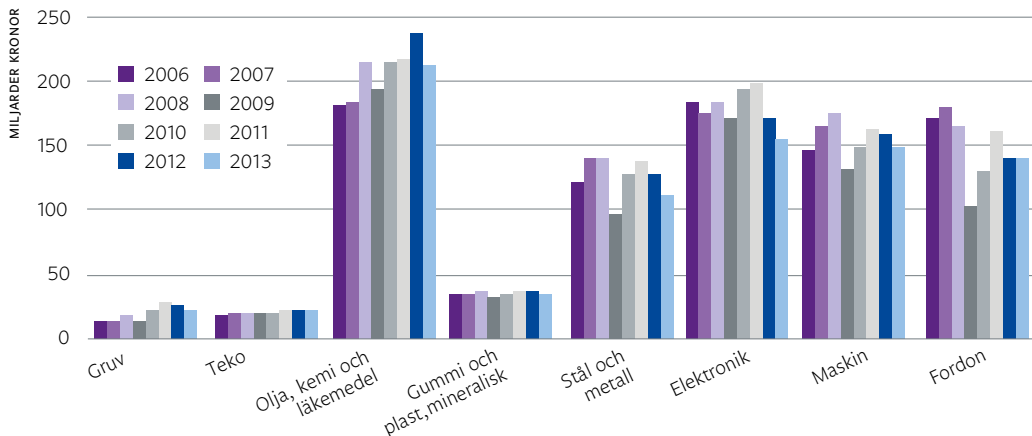

9.2 Gruvindustrins export har ökat mest

Hur exporten utvecklas i löpande priser drivs till stor del av prisutvecklingen på olika varor. För exempelvis gruv- och petroleumindustrin har prisförändringar haft kraftig påverkan på exportvärdeutvecklingen under de senaste åren. Utöver det är många branscher efterfrågekänsliga, varför det också går att göra en tydlig koppling mellan exportutvecklingen och konjunkturen. De senaste årens lågkonjunktur har haft inverkan på de flesta branschers export, bara tekoindustrin samt olje-, kemi- och läkemedelsindustrin tycks utgöra undantag (se diagram 9.3). Tekoindustrins export växte såväl 2012 som 2013 samtidigt som branschens produktion minskade. Olje-, kemi- och läkemedelsexporten ökade stort mellan 2011 och 2012 för att sedan falla tillbaka igen 2013. Den utvecklingen kan hänföras till oljeraffineringsindustrin där kraftigt förbättrade raffineringsmarginaler under 2012 ökade exportens värde. Preem, som står för cirka 80 procent av den svenska raffineringskapaciteten, stoppade driften i en av sina två anläggningar för en fyraveckors inspektion året därpå, vilket i kombination med försämrade raffineringsmarginaler gett utslag på 2013 års export av raffinerad olja. Om man i stället lyfter ut och tittar på läkemedelsexporten så har den sjunkit sedan 2009 och låg 12 procent lägre 2013 än 2006.

Sett över hela perioden ökade förutom tekoindustrin och olje-, kemi- och läkemedelsindustrin även gruv- och maskinindustrin sin export i löpande priser. Den största procentuella exportökningen stod gruvindustrin för på 56 procent. Det kan hänföras till den starka prisutvecklingen på metallmalmer under perioden. Tekoexporten ökade med 21,7 procent, exporten av olje-, kemi- och läkemedelsprodukter ökade med 17 procent och maskinexporten ökade med 2 procent.

DIAGRAM 9.3 EXPORT UPPDELAT EFTER PRODUKTTYP

Källa: SCB

För stål- och metall-, elektronik- och fordonsindustrin låg exporten i stället på lägre nivåer 2013 än 2006. Fordonsindustrin såg den kraftigaste exportminskningen på 19 procent, i elektronikindustrin minskade exporten med 15 procent och stål- och metallexporten minskade med 9 procent. Fluktuationen i stål- och metallexporten härrörde från stora förändringar i exporten av metaller, medan metallvaruexporten var mycket mer stabil över perioden. Elektronikindustrin sticker ut som den enda bransch där exporten faktiskt var lägre 2013 än vad den var 2009. Det beror på att exporten av elektronikvaror och optik minskade med 29 procent eller nästan 40 miljarder i löpande priser mellan 2011 och 2013. Utvecklingen är en del av de strukturförändringar som branschen genomgått sedan början av 2000-talet med en minskande export och dessutom en minskande andel av den totala exporten. Dessutom är det svårt att bestämma produktions- och exportvärde i högteknologiska branscher i och med ständiga kvalitetsförbättringar och prisförändringar.

9.3 Ändrade handelsmönster

Sverige handlar mest med närliggande marknader. Nära tre fjärdedelar av den svenska varuexporten gick såväl 2006 som 2013 till ett annat europeiskt land (se diagram 9.4). Däremot var varuexporten till Nordamerika 3 procentenheter mindre 2013 i jämförelse med 2006. Exporten till Asien var i stället drygt 2 procentenheter större. Det betyder att Asien som marknad blivit allt viktigare för svensk industriexport. En stor del av förklaringen går att finna i utvecklingen av svenska exportflöden till Kina och USA. Exporten till Kina närapå dubblades i löpande priser mellan åren, medan exporten till USA minskade med nästan en tredjedel. Trots att exporten till USA minskat är det fortfarande en av Sveriges sex viktigaste exportmarknader tillsammans med Tyskland, Norge, Storbritannien, Danmark och

DIAGRAM 9.4 SVENSKA EXPORTFLÖDEN, 2006 OCH 2013

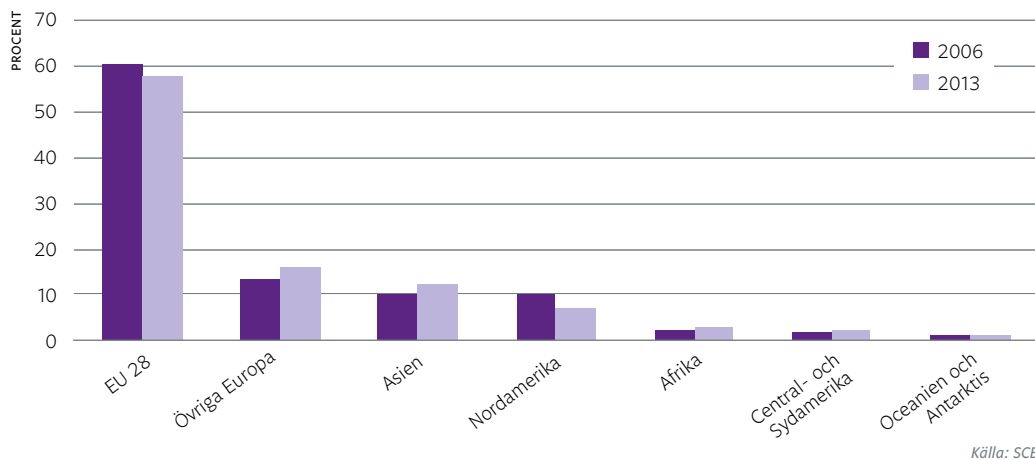
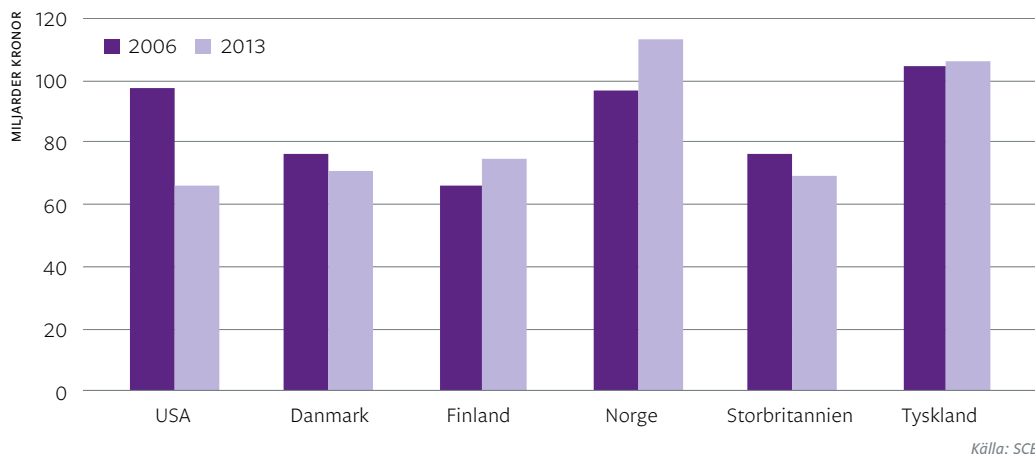

DIAGRAM 9.5 SVERIGES VIKTIGASTE EXPORTMARKNADER

Finland. Tillsammans stod de 2013 som mottagare till nära hälften av den svenska varuexporten. Exporten till Norge ökade under hela mätperioden 2006–2013, med undantag för 2009. År 2013 var Norge Sveriges största exportmarknad (se diagram 9.5). Även till Tyskland och Finland ökade exporten mellan åren.

9.4 Tappade marknadsandelar

Ett mått på svensk industris konkurrenskraft fås genom att jämföra exportutvecklingen med marknadstillväxten, alltså hur importutvecklingen ser ut på Sveriges exportmarknader. I stora drag följer exportutvecklingen och marknadstillväxten varandra, men på marginalen finns skillnader. Diagram 9.6 visar att exporten utvecklades sämre än marknadstillväxten varje år under perioden 2006 till 2013, med undantag för 2011, vilket gjorde att Sverige tappade marknads-

DIAGRAM 9.6 EXPORT, MARKNADSTILLVÄXT OCH MARKNADSANDELAR

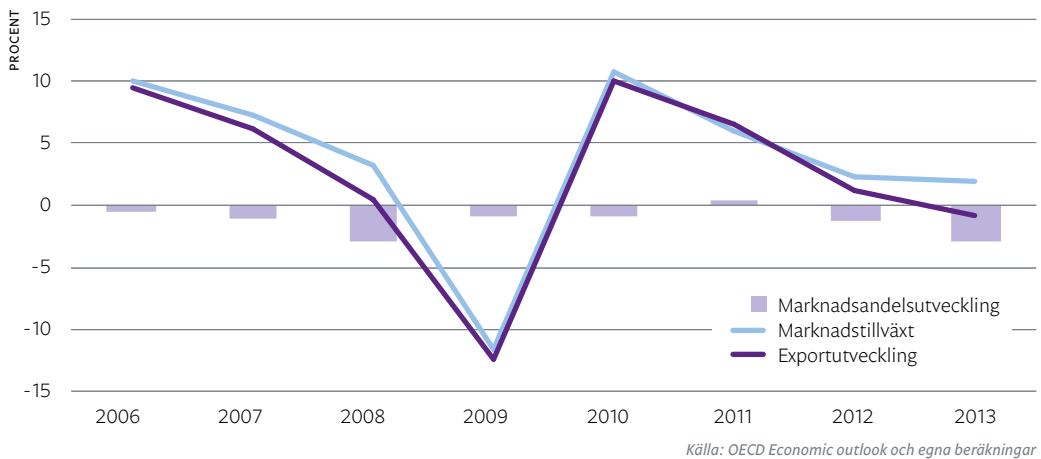
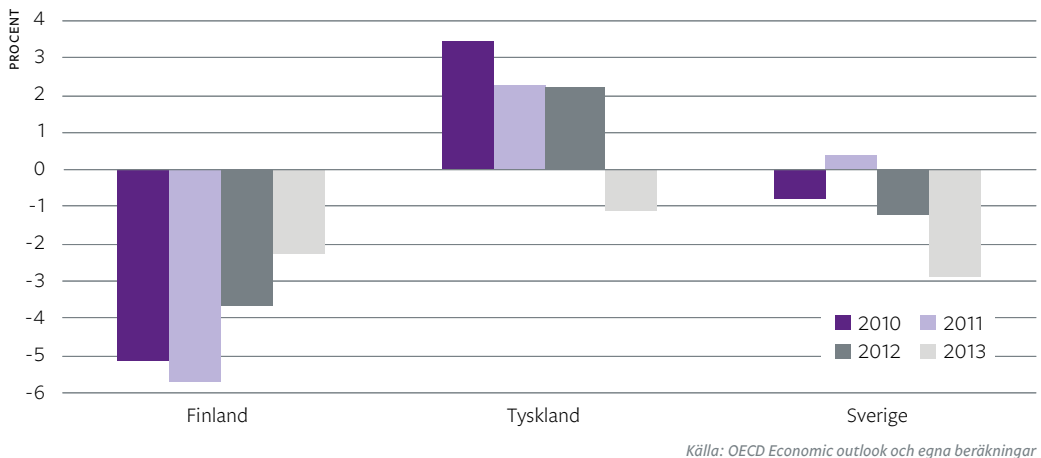
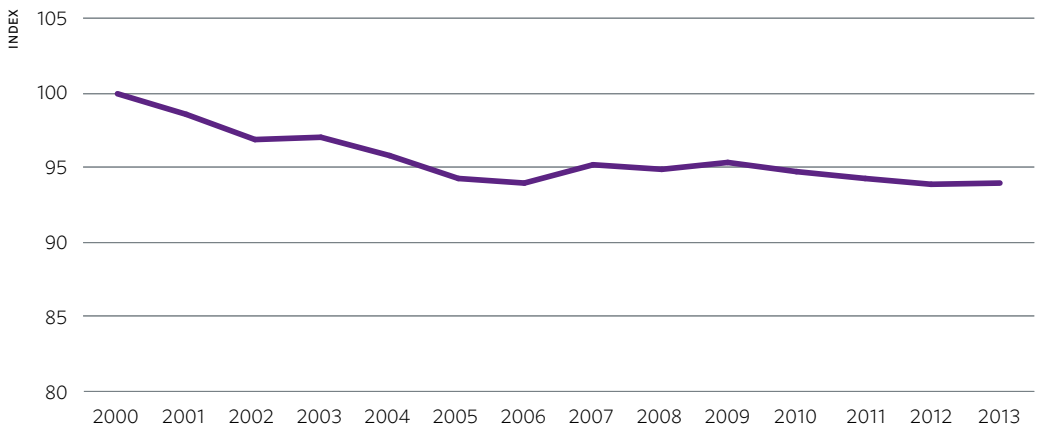

DIAGRAM 9.7 MARKNADSANDELAR I SVERIGE, FINLAND OCH TYSKLAND, PROCENT

andelar. Det betyder alltså att svensk industri inte kunde behålla sin andel på världsmarknaden ens under 2006 och 2007, trots att produktiviteten då var hög och enhetsarbetskostnaderna minskande. Utvecklingen är en del av en bredare global trend där OECD-länderna kontinuerligt förlorat marknadsandelar till tillväxtekonomierna under hela 2000-talet och tidigare än så. Exempelvis Kina har ökat sina marknadsandelar varje år under samma period. Utvecklingen har dock skilt sig åt mellan de olika OECD-länderna. Medan Finland sett en långt sämre utveckling än Sverige och huvuddelen av andra OECD-länder, har Tyskland tvärtom vunnit marknadsandelar under i princip hela 2000-talet (se diagram 9.7). Med tanke på ländernas liknande industristrukturer är den skilda utvecklingen intressant. Tysk industri verkar ha lyckats ta tillvara på fördelarna som kommit av den låga eurokursen.

DIAGRAM 9.8 SVERIGES BYTESFÖRHÅLLANDE (TERMS OF TRADE)

Källa: SCB och egna beräkningar

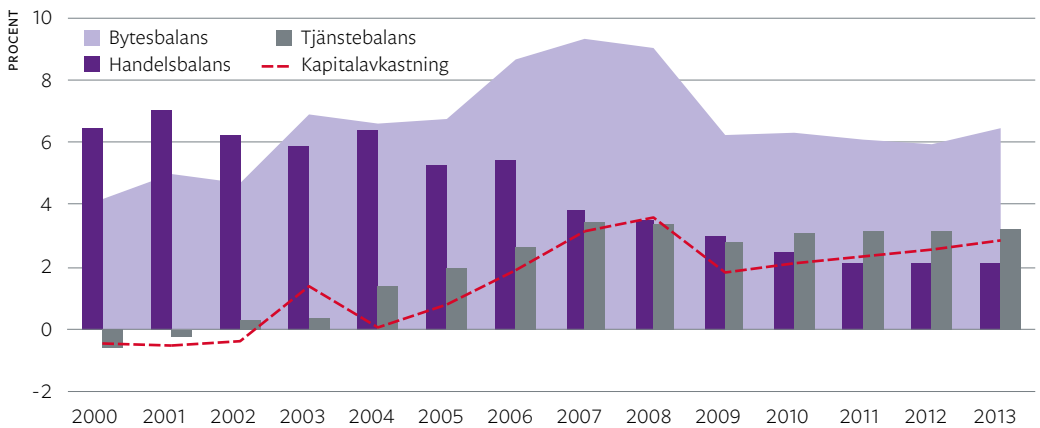
9.5 Stabilt bytesförhållande

Bytesförhållandet anger exportprisernas utveckling i förhållande till importprisernas. När exportpriserna ökar med mer än importpriserna säger man att bytesförhållandet förbättras. Det gynnar såväl levnadsstandard i ett land som företags möjlighet till vinstuttag och löneutveckling. Det förutsatt att de höjda priserna faktiskt reflekterar en förbättrad kvalitet eller kan genomföras till följd av en efterfrågeökning.

Det svenska bytesförhållandet har försämrats sedan 1960-talet. Man kan säga att det har skett en välfärdsvinst för de länder som importerar svenska varor på bekostnad av välfärden här. Kring 2005 verkar dock bytesförhållandet ha stabiliserats och 2013 var det på samma nivå som 2006 (se diagram 9.8).

Hur bytesförhållandet utvecklas påverkas av flera faktorer. Den kanske främsta utgörs av sammansättningen av och prisutvecklingen på de produkter som exporteras och importeras. I och med kraftiga prisökningar på importen av råolja och petroleumprodukter har bytesförhållandet för råvaror exempelvis sjunkit sedan 1990-talet. Som jämförelse kan nämnas oljenationen Norge som i stället haft ett stigande bytesförhållande under samma år. I och med stigande exportpriser på exempelvis metallvaror har dock oljepriserna haft mindre påverkan på det svenska bytesförhållandet, vilket är en av förklaringarna till att bytesförhållandet legat relativt stabilt sedan 2005. Även produktivitet och växelkurs kan i teorin påverka bytesförhållandets utveckling.

DIAGRAM 9.9 SVERIGES BYTESBALANS SOM ANDEL AV BNP¹⁶

Källa: SCB och egna beräkningar

16 En av tjänstebalansöverskottets största delar utgörs av merchanting, dvs. treparts-handel. Den 18 september 2014 lade SCB om sin statistik i enlighet med ett nytt europeiskt ramverk (ENS2010), vilket innebär att posten flyttas till varuhandel. Det kommer skifta förhållandet mellan tjänste- och handelsbalansen något. Data för det finns i skrivande stund inte.

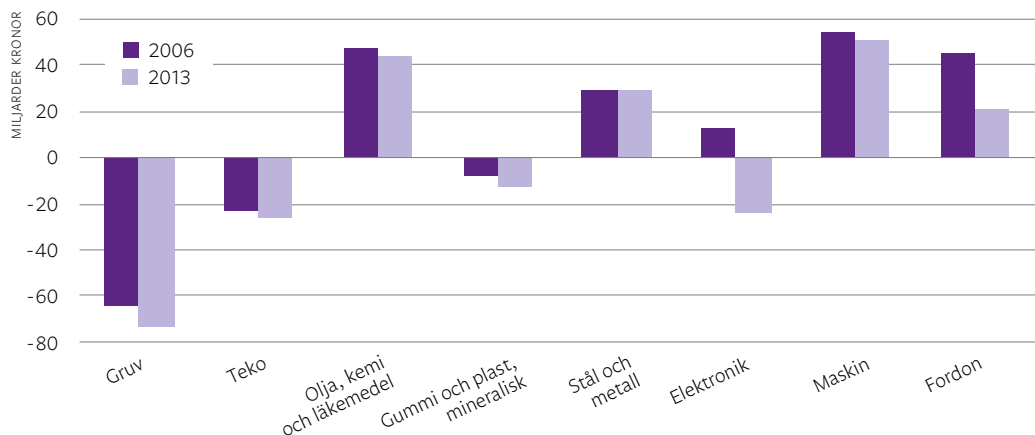
9.6 Halverat handelsbalansöverskott

Bytesbalansen består av handels- och tjänstebalansen (export minus import), nettot av faktorinkomster (löner och kapitalavkastning) samt nettot av löpande transfereringar (exempelvis bistånd eller bidrag från och utgifter till EU). Den svenska bytesbalansen har gett stora överskott sedan mitten av 1990-talet, vilket innebär att det produceras mer i landet än vad som används. Sverige har således ett positivt sparande gentemot omvärlden.

Bytesbalansen som andel av BNP sjönk mellan 2008 och 2009 och har sedan dess legat relativt oförändrad (se diagram 9.9). Sammansättningen ser dock väldigt annorlunda ut i dag jämfört med hur det såg ut 2006. Då utgjorde handelsbalansöverskottet, dvs. varuhandeln, den klart största delen av bytesbalansen. År 2013 var överskotten från både faktorinkomsterna och tjänstebalansen större. Varuhandels andel av bytesbalansöverskottet halverades i princip mellan 2006 och 2013 och handelsnettot försämrades i alla branscher förutom stål- och metallindustrin (se diagram 9.10). Det betyder att importen ökat mer, eller minskat mindre, än exporten i majoriteten av branscherna under perioden. Elektronik- respektive fordonsindustrins handelsnetton såg de största försämringarna mellan åren på drygt 36,7 miljarder kronor respektive 23,6 miljarder kronor. För elektronikindustrin berodde detta både på att importen ökat och att exporten minskat. Inom fordonsindustrin minskade både exporten och importen, vilket speglar ändrade strukturella förhållanden för branschen. Samma sak gäller för stål- och metallindustrin. Även där minskade både importen och exporten till följd av strukturförändringar. Maskinindustrin hade det högsta handelsnettot bland branscherna, både under 2006 och 2013.

DIAGRAM 9.10 HANDELSNETTO PER BRANSCH, 2006 OCH 2013

Källa: SCB och egna beräkningar

Att handelsnettot för gruvvaror är negativt förklaras främst av ett importöverskott på råpetroleum på drygt 66 miljarder kronor 2006 respektive dryga 86 miljarder kronor 2013. Enbart sett till järnmalm hade däremot Sverige ett handelsöverskott som 2013 uppgick till drygt 17 miljarder kronor. Det är också exporten av järnmalm som ligger bakom den exportökning som setts inom gruvindustrin sedan 2006.

Tjänstebalansöverskottet har varit större än handelsbalansöverskottet sedan 2010. Tjänsteexporten har dock en nära koppling till varuhandeln och en stor andel av den kan således hänföras till industrin¹⁷.

Exempelvis räknas utländska personers privatkonsumtion i Sverige, e-handel och gränshandel samt transport- och magasineringstjänster till tjänsteexport trots dess uppenbara koppling till varuhandeln.

Faktorinkomsternas andel av bytesbalansen har också ökat och dess överskott är sedan 2011 större än handelsbalansens. Faktorinkomsterna består till absolut övervägande del av kapitalavkastning. Kapitalavkastningen delas i sin tur in i direkta investeringar, portföljinvesteringar och övriga investeringar. Alltså består en växande andel av bytesbalansöverskottet av avkastning till kapitalägare.

17 Facken inom industrin uppskattade andelen till minst en tredjedel i rapporten Ekonomiska bedömningar inför avtalsrörelsen 2013, november 2012.

10

Lönsamhet och vinst

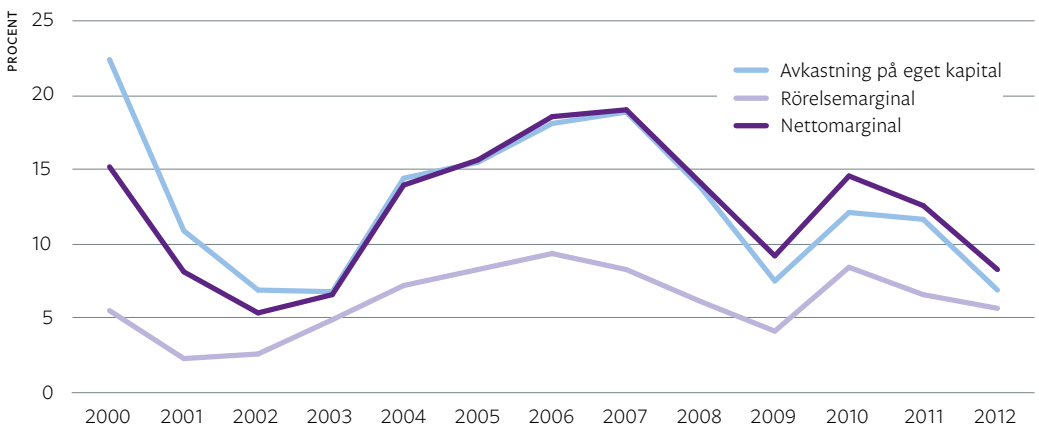
10.1 Djup nedgång i och med finanskrisen

Att industrin når lönsamhet är viktigt för att nödvändiga satsningar och investeringar ska kunna genomföras. Det i sin tur skapar förutsättningar för produktions- och löneökningar liksom för nyanställningar. Lönsamheten utgör också en viktig indikator på industrins konkurrenskraft.

Vinstnivån och lönsamheten påverkas av variabler som produktivitet, växelkurs, arbetskraftskostnader och energitillgång. Också efterfrågan har en avgörande betydelse. Under senare år har företagen inom industrin rapporterat att bristande efterfrågan är det största hindret för produktionsökningar och att produktionen skulle kunna ökas utan nyanställningar. Det finns med andra ord betydande ledig kapacitet inom industrin, utnyttjandegraden har inte legat över 89 procent sedan början av 2011. Ett lågt kapacitetsutnyttjande gör att fasta kostnader slås ut på färre producerade enheter, vilket utgör ett direkt slag mot ett företags lönsamhet.

För att avgöra om ett specifikt företag är lönsamt eller inte bör olika nyckeltal ställas mot varandra. Här är syftet att visa tendenser på makronivå och därför används enbart rörelse- och nettomarginalen samt avkastning på eget kapital. Tillsammans visar de hur en verksamhet genererar sina pengar. Rörelsemarginalen visar hur själva verksamheten går medan nettomarginalen också påverkas av

DIAGRAM 10.1 RÖRELSE- OCH NETTOMARGINAL INOM INDUSTRI

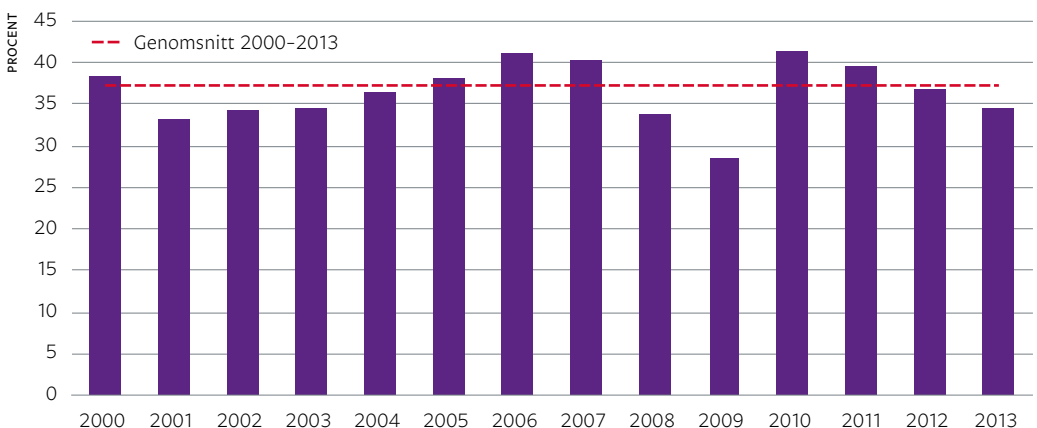
Källa: SCB, Företagets ekonomi

finansiella intäkter och kostnader, exempelvis ränteintäkter respektive räntekostnader, vinst respektive förlust vid försäljning av värdepapper och utdelningar på aktier. För industriföretagen ligger nettomarginalen genomgående högre än rörelsemarginalen, vilket alltså betyder att de finansiella intäkterna generellt sett är större än de finansiella kostnaderna. Avkastningen på eget kapital visar hur mycket vinst ett företag gör med de pengar som investerats av aktieägarna.

Under finanskrisen minskade lönsamheten inom svensk industri kraftigt (se diagram 10.1). Efter en snabb uppgång under 2010 började lönsamhetsnivåerna åter sjunka. Finanskrisen och lågkonjunkturen har därmed haft tydliga effekter på lönsamheten inom svensk industri. Påverkan på rörelse- och nettomarginalen liksom på avkastningen på det egna kapitalet blev dock något mildare under 2009 års finanskris än under it-krisen i början av 2000-talet. Detta trots att krisen 2009 var betydligt djupare. En bidragande orsak var den drastiska försvagningen av kronan under 2009, vilken kunde fungera som en slags stötdämpare. År 2012 låg nettomarginalen och avkastningen på det egna kapitalet strax under den nivå som rådde under finanskrisen och rörelsemarginalen strax över.

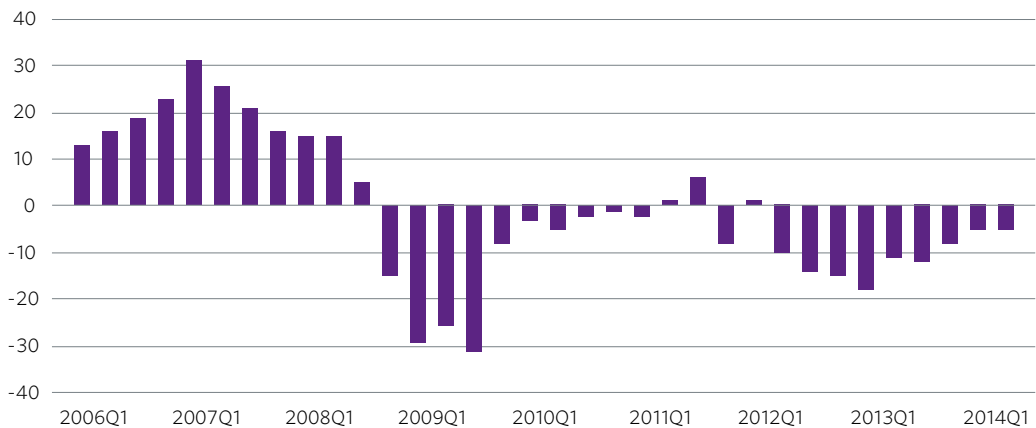
Ytterligare ett mått på vinstnivån utgörs av vinstandelen. Den visar hur stor del av förädlingsvärdet som består av vinst, dvs. vad som finns kvar av produktionsvärdet när insatsvaror, skatter och löner är betalda. De senare variablerna följer ofta en relativt stabil utveckling, vilket gör att vinstandelen får fånga upp stötarna när efterfrågan varierar. Det förklarar varför vinstandelen i hög utsträckning samvarierar med konjunkturen. År 2013 låg vinstandelen i industrin under snittet sett till hela perioden från och med 2000 (se diagram 10.2). Sett till de senaste 15 åren har dock svensk industri haft en relativt stabil vinstandel.

DIAGRAM 10.2 VINSTANDEL I INDUSTRI

Källa: Konjunkturinstitutet och egna beräkningar

DIAGRAM 10.3 FÖRETAGENS LÖNSAMHETSBEDÖMNING, NULÄGESOMDÖME

Källa: Konjunkturinstitutet

I företagens egna skattningar av lönsamhetsutsikterna dominerar negativa uppfattningar. I Konjunkturinstitutets konjunkturbarometer redovisas nettotalen mellan de företag som anser lönsamheten vara god och de som anser lönsamheten vara dålig. Sedan andra kvartalet 2012 är andelen som anser att lönsamheten är god återigen lägre än andelen som pekar på en dålig lönsamhet (se diagram 10.3). Efter det första kvartalet 2013 har dock trenden vänt uppåt igen och andelen som pekar på en dålig lönsamhet har sedan dess successivt minskat.

10.2 Sämst lönsamhet inom fordons- och stål- och metallindustrin

Lönsamhetsutvecklingen skiljer sig stort mellan olika branscher. Genomgående ligger dock nettomarginalen på en högre nivå än rörelsemarginalen. Undantaget är tekoindustrin där nettomarginalen växte sig större än rörelsemarginalen först 2012. I diagram 10.4 redovisas utvecklingen i de branscher där rörelsemarginalen legat högre än i industrin som helhet. Gruvindustrin samt olje-, kemi- och läkemedelsindustrin har båda haft relativt sett höga rörelsemarginaler under perioden. Det betyder att branschernas intäkter överstigit kostnaderna med god marginal. Maskinindustrin har i stort sett följt samma utveckling som industrin som helhet, om än med ett något djupare fall 2009.

I diagram 10.5 redovisas utvecklingen i de branscher där rörelsemarginalen legat lägre än i industrin som helhet. Såväl fordons- som stål- och metallindustrin såg ett negativt rörelseresultat 2009 (se diagram 10.5). Fordonsindustrins rörelsemarginal har legat relativt lågt under hela 2000-talet och utvecklingen under de senaste åren sticker därmed inte ut. Stål- och metallindustrins rörelsemarginal under åren efter finanskrisen ligger däremot under den nivå på i snitt 7 procent som rådde under första halvan av 2000-talet. Lönsamheten inom elektronik-

DIAGRAM 10.4 RÖRELSEMARGINAL

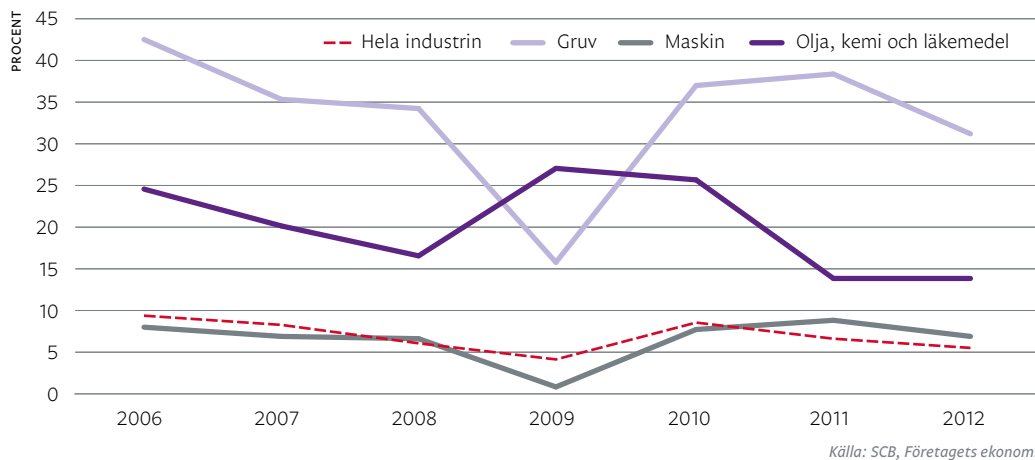
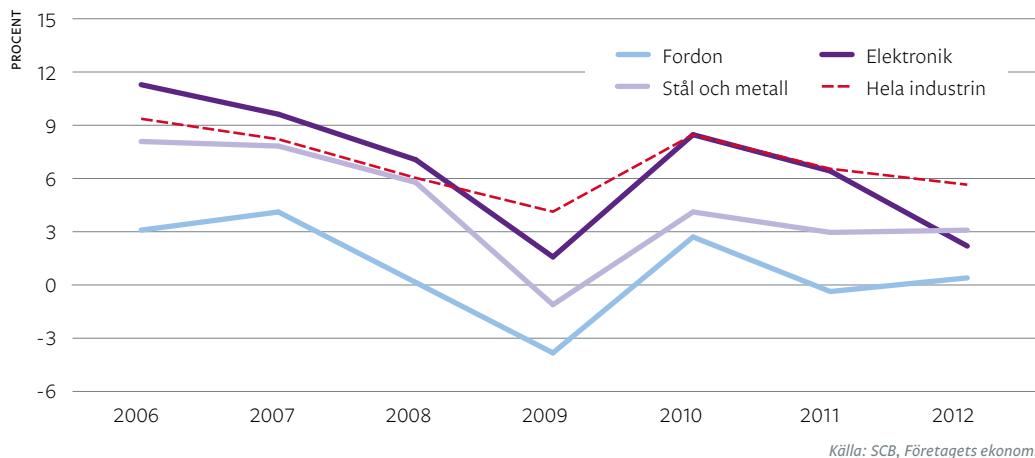

DIAGRAM 10.5 RÖRELSEMARGINAL

industrin har följt en nedåtgående trend sedan 2006. Sett till hela 2000-talet har dock kraftiga fluktuationer skett med en rörelsemarginal på i snitt minus 11 procent 2001-2003 i samband med it- och telekomkrisen, respektive kring plus 10-11 procent under åren 2005-2007.

11

Sysselsättning

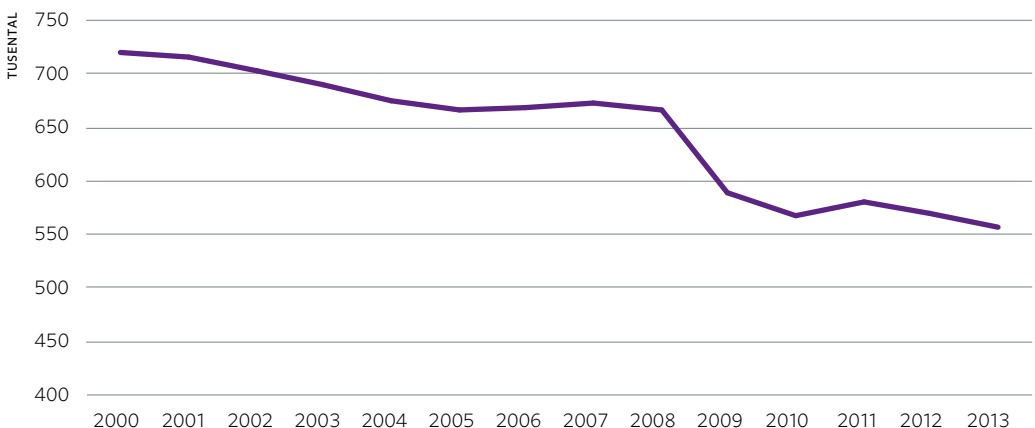
11.1 Sysselsättningen sjunker

Den direkta sysselsättningen inom svensk industri har minskat under hela 2000-talet. Under finanskrisen sjönk antalet anställda drastiskt och sysselsättningen har inte återhämtat sig till de nivåer som rådde innan krisen, trots den produktionsuppgång som skett i flera branscher. Mellan 2000 och 2013 försvann drygt 163 000 jobb inom industrin (se diagram 11.1). Att antalet direkt sysselsatta inom industrin minskar beror på ett flertal faktorer. Industrin är en globalt konkurrensutsatt sektor, vilket ställer ständiga krav på rationaliseringar. Det stora ras i internationell efterfrågan som skedde 2009 drev fram omstruktureringar inom industrin som ledde till personalminskningar. Industrins faktiska behov av arbetskraft har dock inte minskat i samma utsträckning som antalet fasta jobb. Det har i stället blivit allt vanligare för företag att hyra in personal från bemanningsföretag. Industrin stod 2013 för en dryg fjärdedel av bemanningsföretagens totala omsättning och är således bemanningsföretagens största kund.¹⁸ Under ett år räknar man med att ungefär 20 000 bemanningsanställda är uthyrda till industrin.

¹⁸ Se Bemanningsföretagens bemanningsindikator, Q4 2013.

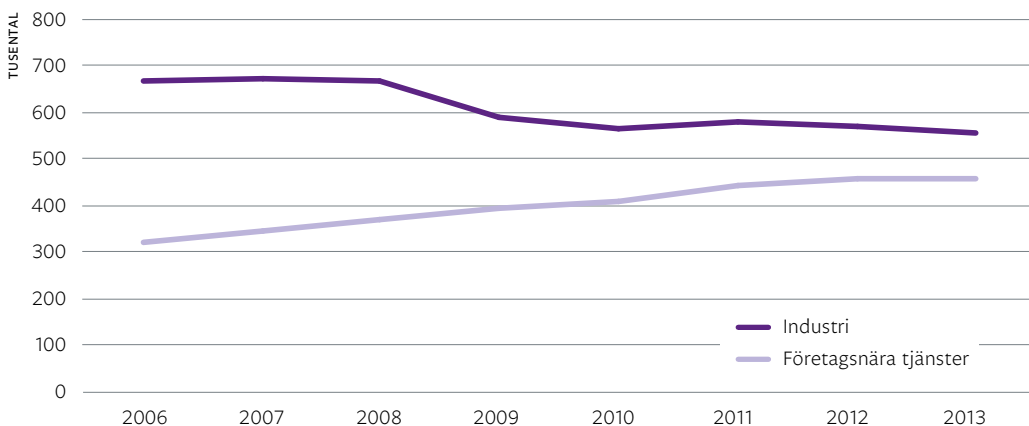
Ytterligare en aspekt att väga in är att service- och stödfunktioner som tidigare fanns inom industrin i dag i allt högre utsträckning outsourcas till tjänsteföretag, liksom att anlitandet av konsulter har blivit vanligare.

DIAGRAM 11.1 SYSSELSÄTTNINGEN ÅRSVIS, ANTAL ANSTÄLLDA

Källa: SCB, kortperiodisk sysselsättningsstatistik

DIAGRAM 11.2 SYSSELSÄTTNINGsutveckling inom industri och inom företagsnära tjänster

Källa: SCB, kortperiodisk sysselsättningsstatistik

Diagram 11.2 visar hur sysselsättningen inom företagsnära tjänster ökat sedan 2006, samtidigt som den direkta industrisysselsättningen minskat. År 2013 fanns ungefär 300 000 jobb i tjänstesektorn till följd av industrins efterfrågan¹⁹. Enligt McKinsey utmärker sig Sverige bland europeiska länder genom att sysselsättningen i tillverkningsindustrin faktiskt ökar om de tjänster som säljs direkt till industrin också räknas in²⁰.

¹⁹ Enligt Almega, Unionen och Teknikföretagen, Ekonomiska förutsättningar, Teknikindustri och tjänster inför avtalsrörelsen 2013.

²⁰ Se McKinseys rapport "Tillväxt och förnyelse i den svenska ekonomin" från 2012.

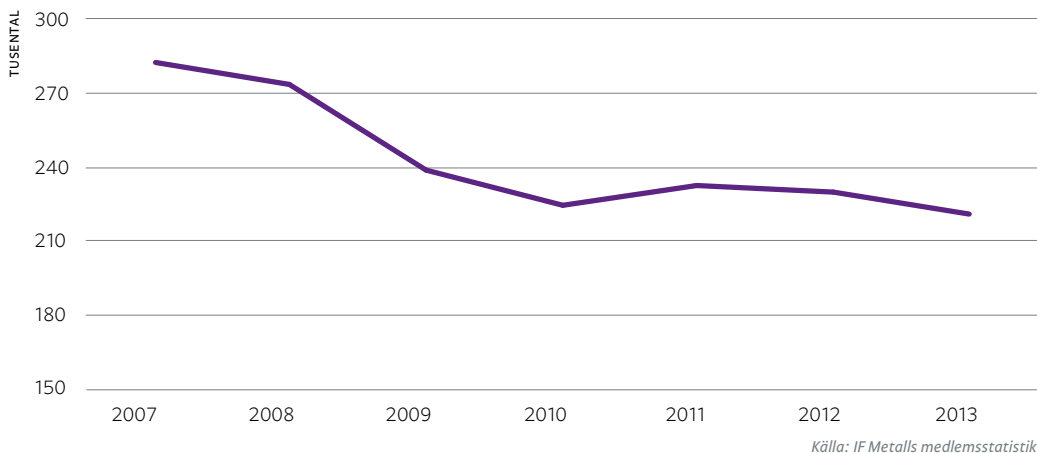
Det går att kvantifiera industrins totala effekt på sysselsättningen genom att räkna ut sysselsättningsmultiplikatorn. I tabell 11.1 redovisas data för 2000 och 2005. År 2005 skapade varje industrijobb 1,18 arbetstillfällen i resten av ekonomin. Det betyder att industrins indirekta sysselsättningseffekt var större än den direkta.

TABELL 11.1 SYSSELSÄTTNINGSMULTIPLIKATORER

	2000	2005
Hela ekonomin	1,55	1,54
Näringslivet	1,74	1,74
Industrin	2,15	2,18
Tjänstesektorn	1,43	1,41
Privata tjänstesektorn	1,65	1,71

Källa: Daniel Lind och Lena Hagman, *Det nya näringslivet – samspelet mellan industrin och tjänstesektorn*, 2008

DIAGRAM 11.3 ANTAL MEDLEMMAR I ARBETE

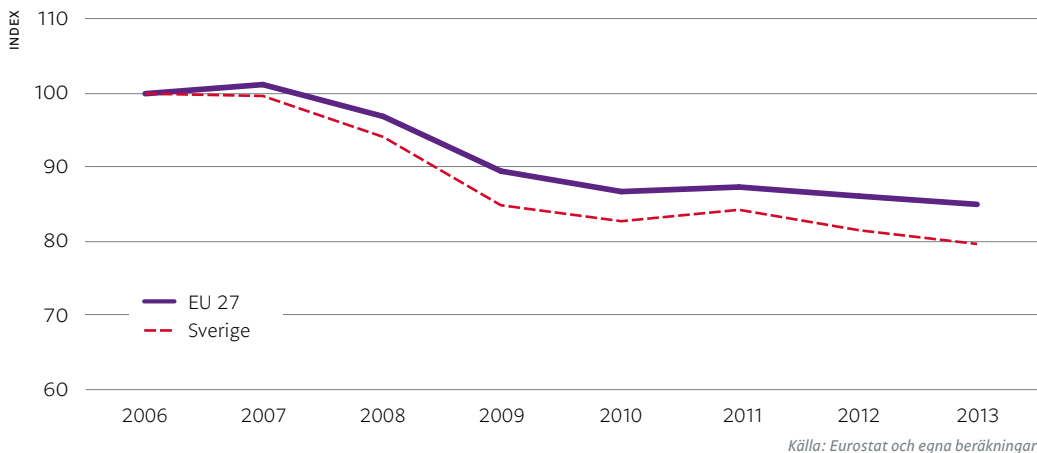
11.2 Medlemmar i arbete har minskat

Sedan 2007 har antalet IF Metallmedlemmar i arbete minskat för varje år, bortsett från en ökning under 2011 (se diagram 11.3). Mellan 2007 och 2013 handlade det om en minskning med drygt 61 000 personer, eller mer än en femtedel. Minskningen beror dels på att många jobb försvunnit i den strukturuomvandling som industrin genomgått, dels på att IF Metall tappat medlemmar under hela perioden.

11.3 Svagare sysselsättningsutveckling än EU

Diagram 11.4 visar att sysselsättningsutvecklingen sedan 2006 var svagare inom svensk tillverkningsindustri än för EU som helhet.

DIAGRAM 11.4 SYSSELSÄTTNING I TILLVERKNINGSINDUSTRIN: SVERIGE OCH EU

**DIAGRAM 11.5 SYSSELSÄTTNING I TILLVERKNINGSINDUSTRIEN:
TYSKLAND, FRANKRIKE OCH STORBRITANNIEN**

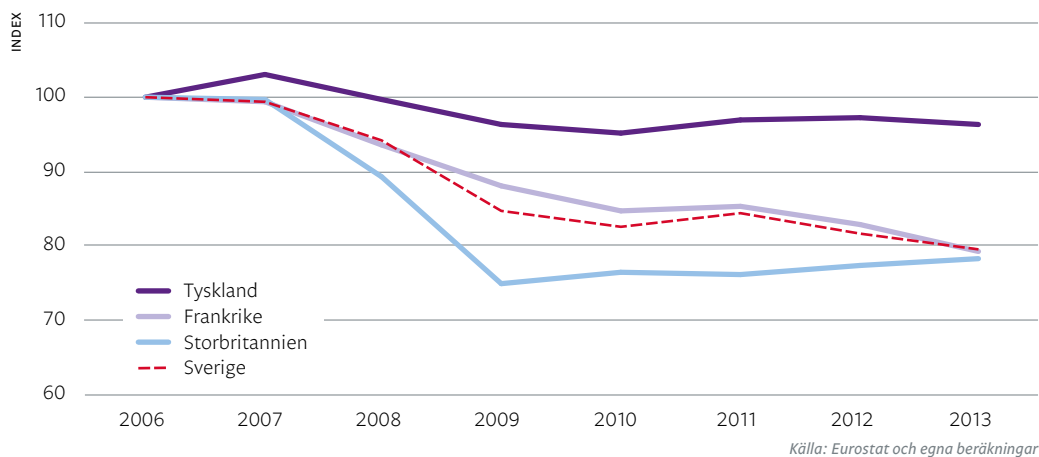
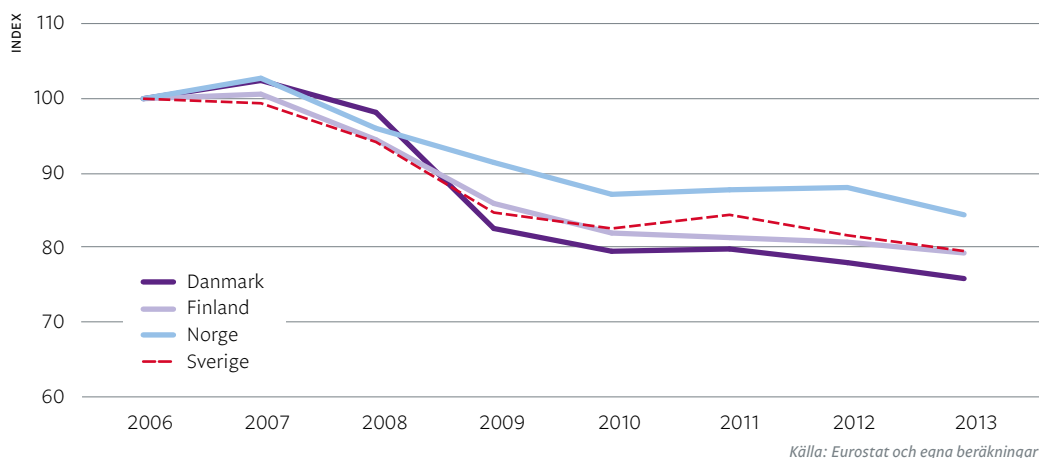

DIAGRAM 11.6 SYSSELSÄTTNING I TILLVERKNINGSINDUSTRIEN: DANMARK, FINLAND OCH NORGE

Det kan delvis kopplas till den tyska utvecklingen som utmärkt sig i positiv riktning och därmed dragit upp EU-genomsnittet. Att tysk industri inte genomgått samma sysselsättningsminskning som många andra länder kan till del förklaras av den möjlighet till införande av korttidsarbete som många tyska företag valde att utnyttja under finanskrisen. Företag kunde således behålla sin personal, men minska på dess arbetstid. Fransk industrisysselsättning har följt ungefär samma utvecklingskurva som svensk sedan 2006 (se diagram 11.5). Sysselsättningen inom den brittiska industrin sjönk djupt mellan 2007 och 2009, men därefter inleddes en återhämtning som ser ut att ha hållit i sig.

Diagram 11.6 visar industrisysselsättningsutvecklingen i de nordiska länderna mellan 2006 och 2013. Medan utvecklingen följt i stort sett

samma mönster i Sverige som i Finland har det sett något sämre ut för Danmark. Den norska industrisysselsättningen har utvecklats bäst i jämförelsen mellan de nordiska länderna. Det hänger samman med att den globala efterfrågan på norska exportvaror varit relativt stark.

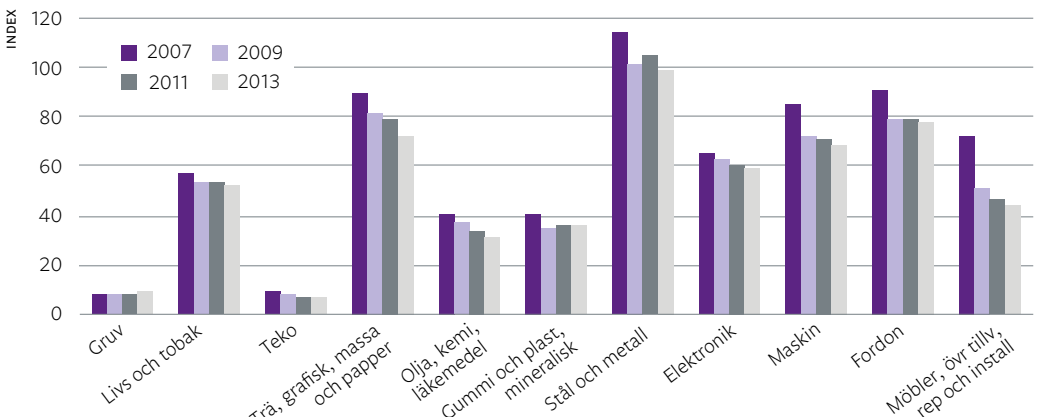
11.4 Gruvindustrin enda bransch som växt

Sett till branscher har antalet direkt sysselsatta minskat överallt förutom inom gruvindustrin (se diagram 11.7). Där ökade i stället antalet anställda med cirka 1 500 personer, eller nära en femtedel, mellan 2006 och 2013. Det betyder att gruvindustrin mött upp ökad produktion och ökade investeringar med nyanställningar. Andra branscher som också sett produktionsökningar har troligen klarat av det med befintlig personal. Detta i och med den lediga kapacitet som finns i stora delar av industrin, alternativt valt att möta upp behovet med inhyrd personal. Enligt Teknikföretagen brukar det krävas en produktionsstillväxt på cirka 4 procent per år för att antal anställda inom teknikindustrin (dvs. fordons-, maskin-, elektronik- och metallvaruindustrin) ska öka.²¹

Inom stål- och metallindustrin samt maskin- och fordonsindustrin minskade antalet anställda med mellan 11 500 och 14 500 personer i respektive bransch under perioden 2006 till 2013. Det största tappet skedde mellan 2007 och 2009. År 2011 ökade sysselsättningen något i flera branscher till följd av den kraftiga produktionsökning som inleddes 2010, men sedan dess har sysselsättningen återigen minskat. Även om flera branscher lyckats hämta upp och till och med öka sin produktion efter det djupa fall som blev följden av finanskrisen har alltså inte sysselsättningen följt samma kurva. I exempelvis olje-, kemi- och läkemedelsbranschen låg den procentuella sysselsättningsminskningen

21 Se Teknikföretagens konjunkturprognos, november 2013.

DIAGRAM 11.7 SYSSELSÄTTNING BRANSCHVIS, ANTAL ANSTÄLLDA

Källa: SCB, kortperiodisk sysselsättningsstatistik

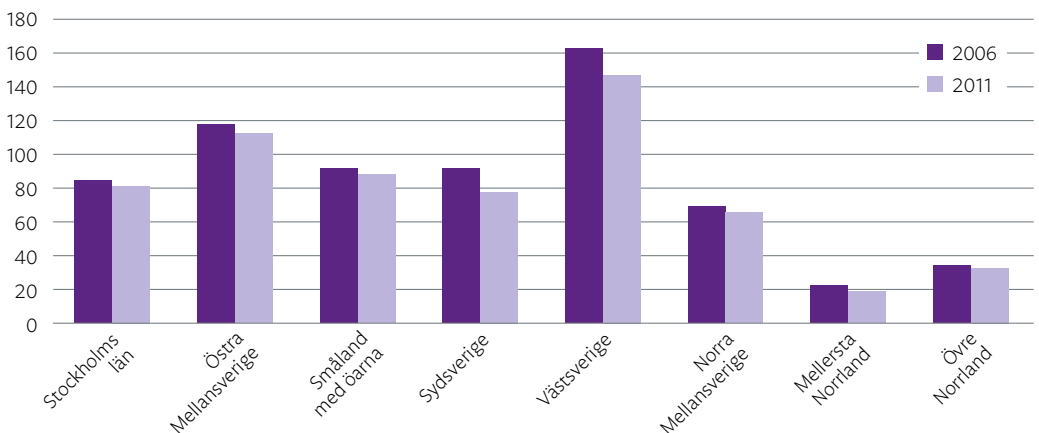
mellan åren på 23 procent, medan produktionen i löpande priser var mer eller mindre oförändrad. Utvecklingen kan bland annat förklaras av stora personalnedskärningar hos branschens två största arbetsgivare, Astra Zeneca (läkemedelsindustrin) och Akzo Nobel (tillverkning av kemikalier och kemiska produkter). Eftersom Sveriges industri för kemiska produkter och läkemedel domineras av ett litet antal stora företag har personalminskningarna i de företagen gett utslag på sysselsättningsutvecklingen inom hela branschen.

11.5 Sysselsättningsminskningar över hela landet

Bild 11.1 visar antalet industrianställda 2011 uppdelat efter kommun. Det är tydligt att Göteborgs kommun dominerar sysselsättningsmässigt med nästan 40 000 industrianställda. Här återfinns stora industriarbetsgivare inom bland annat fordonsindustrin (till exempel Volvo Personvagnar och AB Volvo) och maskinindustrin (till exempel SKF). I Stockholms kommun var 2011 nära 28 000 personer anställda inom industrin. Elektronikindustrin (till exempel Ericsson) utgör ett exempel på en viktig bransch inom kommunen. Andra starka industrifästen med företagsexempel inom parentes är bland andra Kiruna kommun (LKAB), Sandvikens kommun (AB Sandvik Materials Technology), Södertälje kommun (Scania och Astra Zeneca), Skövde kommun (Volvo Powertrain) och Jönköpings kommun (Husqvarna). Nedskärningarna i antal anställda har drabbat industrin över hela landet, men nivåskillnaderna mellan olika riksområden är stora (se diagram 11.8).

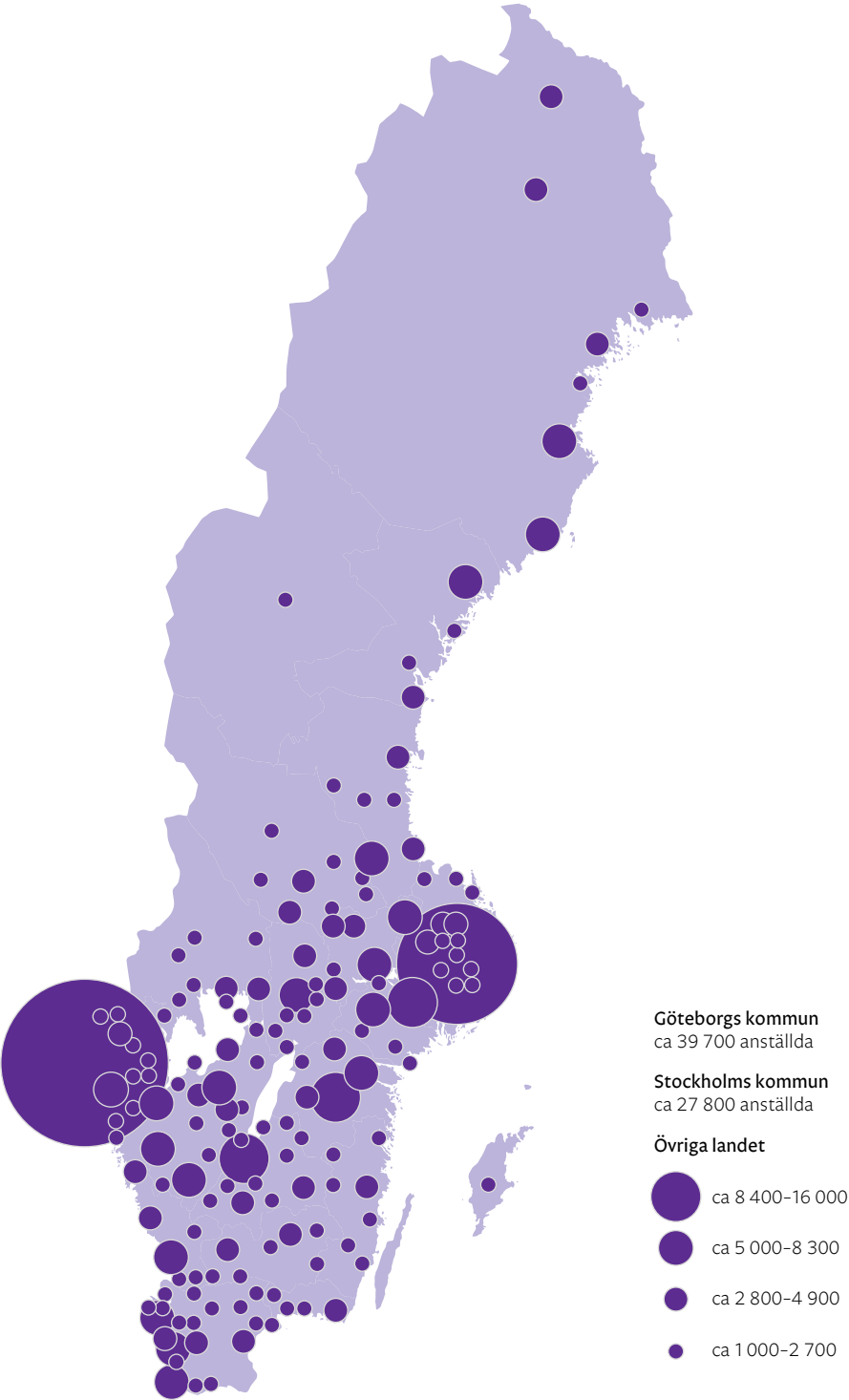
Sysselsättningsutvecklingen mellan 2006 och 2011 var bättre i övre Norrland, Stockholms län och Småland med öarna än i riket som helhet med minskningar på 3,8 procent, 3,9 procent respektive

DIAGRAM 11.8 ANTAL SYSSELSATTA EFTER RIKSOMRÅDE

Källa: SCB Regionalräkenskaper

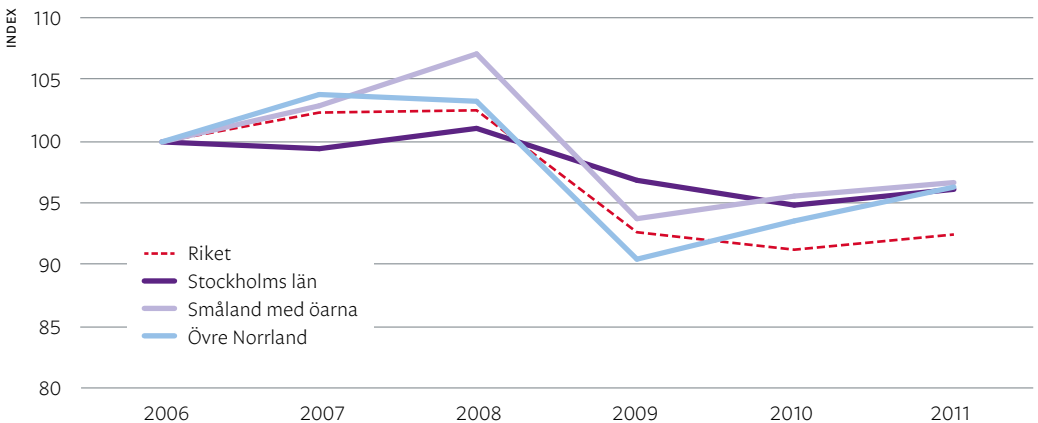
BILD 11.1 ANTAL INDUSTRIANSTÄLLDA PER KOMMUN, 2011

Källa: Gruvman Rejje

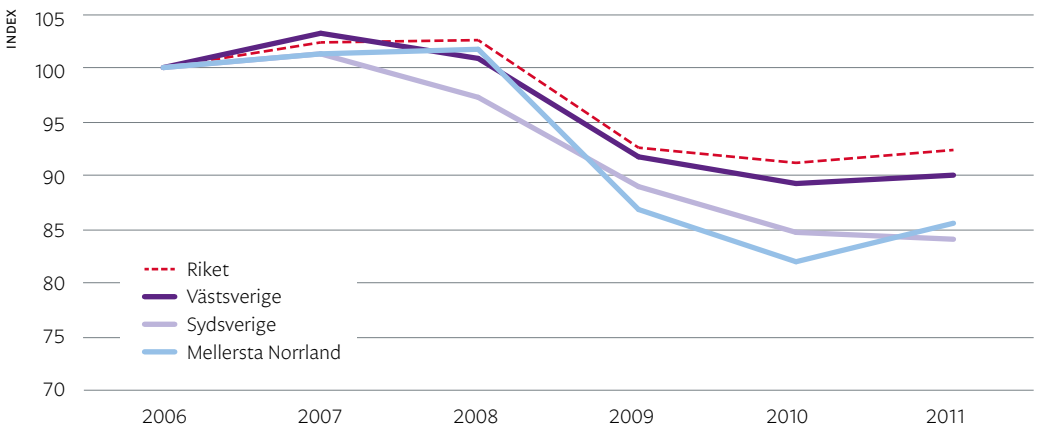
3,3 procent (se diagram 11.9). I hela riket låg minskningen på 8 procent. Sett till antal förlorade jobb handlade det i de olika riksområdena om 1 300, 3 000 respektive 3 000. Störst sysselsättningsminskningar såväl procentuellt som antalsmässigt skedde under perioden i Väst-sverige och Sydsverige (se diagram 11.10). I Väst-sverige minskade antalet industrianställda med 16 200 personer, eller nästan 10 procent. I Sydsverige var antalet 14 700 personer, vilket utgjorde hela 15 procent. Mellersta Norrland såg en kraftig procentuell sysselsättningsminskning på 14,4 procent. I antal personer var siffran dock bara 3 200. I en jämförelse mellan januari 2007 och januari 2013 ökade antal arbetslösa personer anslutna till IF Metalls a-kassa som mest i Västra Götalands län, Jönköpings län och Skånes län.

DIAGRAM 11.9 REGIONER MED BÄTTRE SYSSELSÄTTNINGSENTVECKLING ÄN RIKET

Källa: SCB Regionalräkenskaper

DIAGRAM 11.10 REGIONER MED SÄMRE SYSSELSÄTTNINGSENTVECKLING ÄN RIKET

Källa: SCB Regionalräkenskaper

12

Sammanfattande kommentarer

Produktionsutvecklingen inom svensk industri var stark från och med mitten av 1990-talet och framåt, för att 2007 nå en produktions-topp. Sedan dess har produktionen fluktuerat kraftigt. De senaste årens lågkonjunktur har gjort tydliga avtryck på industriproduktionen, särskilt i de branscher vars tillverkning till stor del består av konjunktürkänsliga varor. Stål- och personbilsindustrin genomgår dessutom stora strukturförändringar.

Trots att industrin minskar i statistiken, såväl som andel av BNP som produktions- och sysselsättningsmässigt, är den minst lika viktig för Sverige i dag som förr. Utvecklingen av svensk industri har stor samhällsekonomisk betydelse. Exporten är en viktig beståndsdel för att skapa välfärd och har historiskt ofta varit vad som drivit på BNP-utvecklingen efter en kris. Industrin skapar också jobb, både direkt i produktionen och indirekt, genom köp av tjänster och genom att skapa produkter med ett ökat tjänsteinnehåll. Gränserna mellan olika sektorer försvinner allt mer. Därför tjänar hela samhället på en stark och konkurrenskraftig industri.

Svensk industris utveckling är starkt sammankopplad med global ekonomi och utvecklingen i omvärlden. Finansiell oro, ett instabilt geopolitiskt läge och ekonomisk osäkerhet med låg efterfrågan på våra exportmarknader gör det svårt för industrin i Sverige att expandera. Att den ekonomiska utvecklingen i EU-länderna tar fart är viktigt, men ligger inte i våra händer. Det är av central betydelse att också fortsätta utveckla handeln med andra delar av världen. Svensk industri har i och med sin stora andel insats- och investeringsvaror goda förutsättningar att dra nytta av den snabba utvecklingen i nyindustrialiserade länder. Vi måste ta vara på globaliseringens fördelar för att svensk industri ska kunna fortsätta skapa välfärd och sysselsättning i svensk ekonomi.

Det finns flera faktorer som talar för en positiv framtid för svensk industri. Den genomsnittliga produktivitetsutvecklingen har stuckit ut i jämförelse med några viktiga konkurrentländer, såväl före som efter krisen. Det har i sin tur lett till en jämförelsevis god utveckling av den kostnadsmässiga konkurrenskraften. Att vi lyckats upprätthålla en god produktivitetsutveckling och låga enhetsarbetskostnadsökningar talar för svensk industri.

Svensk industri är också kunskapsintensiv. Sveriges jämförelsevis höga satsningar på FoU som andel av BNP har skapat förutsättningar för att industrin hela tiden ska ligga i framkant. Industrianställda i Sverige har dessutom en jämförelsevis hög genomsnittlig utbildningsnivå och svenska industriföretag sitter därmed på mycket kompetens och kunskap som stärker deras konkurrenskraft.

Slutligen kan det arbete som sker mellan fackföreningar och arbetsgivare i Sverige också lyftas fram som en konkurrensfördel. Det har möjliggjort nödvändiga omställningar och har via Industriavtalet som tecknades 1997 skapat en bra dialog mellan parterna om hållbar löneutveckling för att värna svensk industris framtida konkurrenskraft.

Det kvarstår dock stora utmaningar för industrin och vissa trender behöver vändas. Hur investeringarna utvecklas fortsättningsvis har en avgörande betydelse för svensk industris konkurrenskraft och fortlevnad. Tendenserna med en sjunkande investeringskvot liksom minskade investeringar i FoU som andel av BNP är oroande. Att svenska företag blir allt mer involverade i globala värdekedjor gör att nya marknader och möjligheter öppnas upp, men det ökar också konkurrensen om framtida investeringar och sätter en högre press på produktionen här. För att företagen ska vilja och kunna expandera i Sverige krävs tillgång till välutbildad arbetskraft, en trygg elförsörjning, pålitlig infrastruktur och gynnsamma finansieringsvillkor, liksom en stabil och tydlig penningpolitik. Det behövs en målinriktad närings-, energi-, infrastruktur- och utbildningspolitik. Vi behöver en ny industrialisering av Sverige.

Appendix I:

SVENSK NÄRINGSGRENSINDELNING ENLIGT SNI 2007

SNI-Kod	Aktivitet	Rapportens branschindelning
B	UTVINNING AV MINERAL	
05	Kolutvinning	
06	Utvinning av råpetroleum och naturgas	
07	Utvinning av metallmalmer	Gruvindustri
08	Annan utvinning av mineral	
09	Service till utvinning	
C	TILLVERKNING	
10	Livsmedelsframställning	
11	Framställning av drycker	Livs och tobak
12	Tobaksvarutillverkning	
13	Textilvarutillverkning	
14	Tillverkning av kläder	Teko
15	Tillverkning av läder, läder- och skinnvaror m.m.	
16	Tillverkning av trä och varor av trä, kork, rotting o.d. utom möbler	
17	Pappers- och pappersvarutillverkning	Trä, grafisk, massa och papper
18	Grafisk produktion och reproduktion av inspelningar	
19	Tillverkning av stenkolsprodukter och raffinerade petroleumprodukter	
20	Tillverkning av kemikalier och kemiska produkter	Olje-, kemi- och läkemedels- industri
21	Tillverkning av farmaceutiska basprodukter och läkemedel	
22	Tillverkning av gummi- och plastvaror	Gummi och plast, mineralisk
23	Tillverkning av andra icke-metalliska mineraliska produkter	
24	Stål- och metallframställning	
25	Tillverkning av metallvaror utom maskiner och apparater	Stål och metall
26	Tillverkning av datorer, elektronikvaror och optik	
27	Tillverkning av elapparatur	Elektronik
28	Tillverkning av övriga maskiner	
29	Tillverkning av motorfordon, släpfordon och påhängsvagnar	
30	Tillverkning av andra transportmedel	Fordonsindustri
31	Tillverkning av möbler	
32	Annan tillverkning	Möbler, övr tillv, rep och install
33	Reparation och installation av maskiner och apparater	

**Industrilandet Sverige är den
första rapporten i serien Fokus
industri, framtagen av IF Metalls
utredningsenhet.**
